

Sakrament Svetog reda po Kanonskom pravu Crkve

Perica, Nino

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:120:244787>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

**SAKRAMENT SVETOG REDA PO KANONSKOM PRAVU
CRKVE**

Diplomski rad

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Vladimir Dugalić

Student:

Nino Perica

Đakovo, 2017.

Sadržaj

Sažetak	3
<i>Summary</i>	4
Uvod.....	5
1. Uvodno o sakramentu svetog reda.....	7
1.1. Definicija svetog reda	7
1.2. Redovi.....	8
1.3. Podjeljivanje svetih redova.....	10
2. Slavljenje i služitelj ređenja.....	11
2.1. Mjesto i vrijeme slavlja ređenja.....	11
2.2. Služitelj ređenja	12
2.2.1. Vlastiti biskup	15
2.2.2. Otpusno pismo	17
3. Ređenici	20
3.1. Valjano i dopušteno ređenje	20
3.2. Potrebne osobine ređenika	23
3.2.1. Sakrament potvrde	24
3.2.2. Priprava i odgoj.....	24
3.2.3. Filozofsko – bogoslovni studij.....	25
3.2.4. Vremenski razmak u podjeljivanju službi i redova	26
3.2.5. Kanonska dob	27
3.2.6. Kanonski opskrbni naslov.....	28
3.3. Nepravilnosti i druge smetnje	29
3.3.1. Iregularnosti prema starom crkvenom pravu	30
3.3.1.1. <i>Irregularitates ex defectu</i>	30
3.3.1.2. <i>Irregularitates ex delicto</i>	32

3.3.2. Nepravilnosti i smetnje prema Kodeksu kanonskoga prava (1917.)	33
3.3.2.1. Nepravilnost zbog manjkavosti	33
3.3.2.2. Nepravilnost zbog krivičnog djela	34
3.3.2.3. Spriječenost zabranom	35
3.3.3. Nepravilnosti i druge smetnje prema Zakoniku kanonskoga prava (1983.)	36
3.3.3.1. Nepravilnost za primanje svetog reda	36
3.3.3.2. Spriječenost za primanje svetog reda	37
3.3.3.3. Nepravilnost i spriječenost za vršenje svetog reda	38
3.3.4. Oprost od nepravilnosti i smetnji	39
3.4. Potrebne isprave i provjera	40
3.5. Upis i svjedočanstvo o obavljenom ređenju	41
Zaključak	42
Literatura	44

Sažetak

Tema je ovoga rada prikaz pravnih odredbi glede sakramenta svetog reda u kanonskom pravu Crkve. Rad je većim dijelom opisno – komparativne naravi s obzirom na prikaz odredbi o sakramentu svetog reda u povijesti i danas. Sadržajno rad prati kanone aktualnog Zakonika kanonskoga prava te je većim dijelom podijeljen u odlomke nazvane prema samim naslovima Zakonika. Svaki odlomak započinje opisom odredaba starog crkvenog prava iz Konkordata carske Austrije i Vatikana (1855. godine), nastavlja opisom iste teme u kanonima Kodeksa kanonskoga prava iz 1917. godine te završava opisom kanona aktualnog Zakonika kanonskoga prava iz 1983. godine. U vidu komparativne naravi rada, zakoni su aktualnog Zakonika Crkve uspoređeni sa zakonima Zakonika kanona istočnih Crkava. Rad je tematski podijeljen u tri poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja svojevrsni uvod u sam rad te donosi temeljne definicije i teološko – pravne postavke sakramenta svetog reda. Drugo poglavlje donosi temu slavlja svetog ređenja s posebnim osvrtom na pravne propise o vremenu i mjestu ređenja. Drugo se poglavlje ujedno bavi i temom služitelja svetog ređenja, tj. osobe koja po pravu ima ovlast podijeliti pojedini sveti red. Treće poglavlje rada predstavlja temu ređenika. Ono odgovara na pitanje tko i pod kojim uvjetima smije valjano i dopušteno primiti sveti red. Kraj trećega poglavlja navodi dokumente koje je potrebno priložiti prije samog primanja svetog reda te potrebu upisa i svjedočanstva o obavljenom ređenju. Navedena tema dovodi nas do završetka i zaključka samoga rada.

Ključne riječi: staro crkveno pravo (Konkordat, 1855.), Kodeks kanonskoga prava (1917.), Zakonik kanonskoga prava (1983.), služitelj ređenja, ređenik

Summary

The topic of this thesis is the overview of legal provisions concerning the Sacrament of Holy Orders in the canon law of the Church. Considering the nature of the overview of the provisions of the Sacrament of the Holy Orders in history and nowadays, the thesis is both descriptive and comparative. The content follows the canons of the current Code of Canon Law and it is mostly divided into the paragraphs named after the titles that the Code of Canon Law contains itself. Each paragraph begins with a description of the provisions of the old church law from the Concordat of 1855, continues with the description of the canon of the same topic from the 1917 Code of Canon Law and ends with the description of the canon from the 1983 Code of Canon Law, the current Code of Canon Law. Given the comparative nature of this work, the canons from the current Code of Canon Law are compared to the canons from the Code of Canons of the Eastern Churches. The thesis is thematically divided into three chapters. The first chapter presents the introduction to the thesis itself and brings out the fundamental definitions and theologically – legal thesis of the Sacrament of the Holy Orders. The topic of the second chapter is the celebration of the Holy Orders with the particular reference to the regulations about when and where the Sacrament takes place. The second chapter also concerns the person who has authority to ordain priests to the Holy Order. The topic of the third chapter is the person who receives the Sacrament of the Holy Order. That is, the third chapter explains who and under which circumstances is allowed to properly receive the Sacrament. At the end of the third chapter, there is a list of documents which have to be enclosed before receiving the Sacrament and the need for the enrollment and testimony of completed ordination. The last mentioned topic is the ending and the conclusion of the thesis itself.

Key words: *the Concordat of 1855, the 1917 Code of Canon Law, the 1983 Code of Canon Law, minister of ordination, those to be ordained*

Uvod

Podijeljen prema naslovima Zakonika kanonskoga prava (kann. 1008–1054) ovaj rad kroz tri poglavlja govori o sakramentu svetog reda. Koncept je svakog pojedinog odlomka takav da najprije donosimo povijesni pregled određene teme kroz propise starog crkvenog prava¹ koji su vrijedili prije Kodeksa kanonskoga prava iz 1917. godine.² Zatim ćemo ih analizirati u Kodeksu, a potom donosimo trenutno važeće odredbe prema aktualnom Zakoniku kanonskoga prava iz 1983. godine.³

U prvom poglavlju rada donijet ćemo najprije definiciju samog sakramenta svetog reda. Potom ćemo iznijeti podjelu redova i njihov broj koji se razlikovao s obzirom na pojedino povijesno razdoblje. Na kraju prvog poglavlja reći ćemo nešto o materiji i formi podjeljivanja sakramenta svetog reda. Nakon prvog poglavlja koje predstavlja svojevrsni uvod u rad prijeći ćemo na temu slavljenja i služitelja ređenja. Početak drugoga poglavlja donosi temu mjesta i vremena slavljenja ređenja te ćemo vidjeti koliko su po ovom pitanju propisi prijašnjeg prava istovjetni danas važećim odredbama. Malo opširnije ćemo se potom baviti temom služitelja ređenja u sklopu koje ćemo govoriti o pojmu vlastitoga biskupa i pojmu otpusnoga pisma koje je potrebno imati u slučaju da se osoba ne redi od strane vlastitoga biskupa.

Treće poglavlje rada je najopširnije i bavi se temom ređenika. Na samom početku poglavlja objasniti ćemo poimanje valjanog i dopuštenog ređenja. Prvi odlomak, naslovljen *Valjano i dopušteno ređenje*, uvelike će govoriti o uvjetima valjanosti ređenja od strane ređenika i posebice sintagmi *kršteni muškarac*, koja je, ugrubo rečeno, jedini uvjet za valjano ređenje. U ostalim odlomcima trećega poglavlja govorit ćemo o uvjetima za dopušteno primanje svetog reda iz dva aspekta. Najprije ćemo govoriti o pozitivnim uvjetima za dopušteno primanje svetog reda gdje spadaju primljen sakrament potvrde, priprava i odgoj u velikom sjemeništu, pohađanje filozofsko – bogoslovnih studija i propisana kanonska dob. U kontekstu pozitivnih uvjeta govorit ćemo i o vremenskim razmacima između primanja pojedinih redova, koje je potrebno poštivati. Jedan odlomak rada nosi naslov koji Zakonik kanonskoga prava ne poznaje, a

¹ U daljnjem tekstu pod sintagmom *staro crkveno pravo* se podrazumijeva ono crkveno pravo temeljeno na Konkordatu carske Austrije s Vatikanom (1855.), važećem prije Kodeksa iz 1917. godine.

² *Kodeks kanonskoga prava uređen po odredbi sv. oca pape Pija X., proglašen po nalogu pape Benedikta XV.*, Glas Koncila, Zagreb, 2007.; U daljnjem tekstu koristimo riječ *Kodeks*.

³ *Zakonik kanonskog prava proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima*, Glas Koncila, Zagreb, 1996.; U daljnjem tekstu koristimo riječ *Zakonik*.

radi se o naslovu *Kanonski opskrbni naslov*. Jedan je to od pozitivnih uvjeta za dopušteno primanje svetog reda propisan u prijašnjem pravu, a danas više ne vrijedi. Drugi aspekt govora o uvjetima za dopušteno primanje svetog reda je onaj negativni, tj. govor o svim smetnjama koje priječe dopušteno primanje svetog reda. Veliki odlomak pod naslovom *Nepravilnosti i druge smetnje* govorit će zasebno o nepravilnostima i smetnjama koje je poznavalo staro crkveno pravo prije Kodeksa kanonskoga prava, potom o nepravilnostima i drugim smetnjama koje iznose i Kodeks i Zakonik kanonskoga prava. Na kraju trećega poglavlja, a time i na kraju samoga rada, govorit ćemo o ispravama i provjerama koje se prilažu i obavljaju neposredno prije samoga primanja svetog reda te o upisu i svjedočanstvu o obavljenom ređenju.

Na samom početku htio bih uputiti zahvalu mentorima koji su mi pomogli pri izradi diplomskoga rada – mentoru izv. prof. dr. sc. Vladimiru Dugaliću i sumentoru diplomskog rada dr. sc. Zdenku Iliću.

1. Uvodno o sakramentu svetog reda

1.1. Definicija svetog reda

Počnimo s definicijom svetog reda koju donosi dr. Belaj⁴ u svojoj knjizi *Katoličko crkveno pravo* (pravo koje je na snazi prije Kodeksa, a temelji se na Konkordatu⁵): „*Sv. obred, kojim se daje sv. vlast, što zovemo regjenje ili polaganje ruku.*“⁶ Definicija nije teološko – pravno razrađena, nego jednostavno objašnjava da je ređenje obred kojim se osobi dodjeljuje sveta vlast. Zanimljivo je spomenuti da je poglavlje u kojem dr. Belaj govori o sakramentu reda naslovljeno *O staležu duhovničkom*. Isti naziv za klerički stalež koristi i Kodeks. Kan. 948 navedenog Kodeksa donosi sljedeću definiciju svetog reda: „*Po uredbi Kristovoj odvaja Red u Crkvi duhovnike od svjetovnjaka na upravljanje vjernika i bogoslužje.*“ U Crkvi, dakle, postoji odabrani stalež – kler – koji je nositelj crkvene vlasti i tako se razlikuje od običnih vjernika.⁷ Aktualni Zakonik više ne spominje duhovnički stalež, a donosi i potpuniju i razrađeniju definiciju samog svetog reda. Po uzoru na dokumente Učiteljstva s posljednjeg, II. vatikanskog, sabora (konstituciju *Lumen Gentium* i dekret *Presbyterorum Ordinis*) kan. 1008 aktualnog Zakonika definira: „*Sakramentom reda po božanskom ustanovljenju neki između vjernika, neizbrisivim biljegom kojim se označuju, postavljaju se za posvećene službenike koji se naime posvećuju i određuju da, svatko prema svome stupnju, vršeći u osobi Krista Glave službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja, pasu Božji narod.*“ Iz neizbrisive naravi sakramenta, koju Zakonik definira, proizlaze tri teološko pravne posljedice. Sakrament reda se (osim u iznimnim slučajevima) ne može ponoviti, ređenje (jednom valjano podijeljeno) nikada ne može postati nevaljano, a vlast se reda nikome ne može oduzeti – samo se može zabraniti njegovo vršenje.⁸ Teološki gotovo jednako bogatu, a izričajem ponešto drukčiju, Zakonik kanona istočnih Crkava u kan. 743 donosi ovakvu definiciju svetog reda: „*Po*

⁴ Dr. Ferdinand Belaj (1852. – 1915.), hrvatski teolog i crkveno – pravni pisac. Teologiju studirao u Budimpešti, gdje je 1874. i zaređen. Doktorirao u Beču 1876. Bio je vjeroučitelj u Karlovcu i Zagrebu, a na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu predavao crkveno pravo (1884–1910). Neka od njegovih djela su: *Povijest Crkve Kristove za srednja učilišta* (1882.), *Tumač k Naputku za duhovne sudove u Carevini Austrijskoj glede stvari ženidbenih* (1887.), *Katoličko crkveno pravo* (1893.).

⁵ Radi se o Konkordatu carske Austrije s Vatikanom iz 1855. godine (a uključuje Hrvatsku i Sloveniju). Potpisali su ga car Franjo Josip I. i rimski prvosvećenik Pio IX. Formalno ukidanje Konkordata od strane Beča dogodilo se 1874. godine, ali sve crkveno – pravne odredbe Konkordata ostaju na snazi dok ih Kodeks iz 1917. ne ukine. Iz svih aspekata Konkordat je ukinut godine 1921. od strane rimskog prvosvećenika Benedikta XV.

⁶ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, Dionička tiskara, Zagreb, 1893., str. 106.

⁷ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 7, str. 53.

⁸ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, Đakovo, 2010., str. 90.

sakramentalnom ređenju koje je obavio biskup, snagom djelovanja Duha Svetoga, postavljaju se sveti služitelji, dobivaju zadaću i vlast koje je Krist Gospodin povjerio svojim apostolima, te je imaju u raznim stupnjevima za naviještanje evanđelja, vođenje i posvećivanje Božjeg naroda.“

Od stupanja na snagu aktualnog Zakonika prošlo je više od dvadeset godina te se već uočava potreba za ponovnom kodifikacijom. Po pitanju sakramenta svetog reda donesene su nakon 1983. godine dvije izmjene. Naime, rimski prvosvećenik Benedikt XVI. u Apostolskom pismu *Omnium in mentem*, proglašenom 26. listopada 2009., donosi izmjene u kanonima 1008 i 1009. Smatramo potrebnim citirati Članak 1. navedenog Apostolskog pisma: „*Tekst kanona 1008 Zakonika kanonskog prava izmijenjen je, stoga će odsada pa nadalje glasiti: „Sakramentom reda po božanskom ustanovljenju neki između vjernika, neizbrisivim biljegom kojim se označuju, postavljaju se za posvećene službenike koji se naime posvećuju i određuju da, svatko prema svojem stupnju, služe narodu Božjem s novim i posebnim naslovom.“*“⁹ Kan. 1008 donio je bitnu razliku između općeg i ministerijalnog svećeništva, ali se Benedikt XVI., tražeći mišljenje Kongregacije za nauk vjere te proučavajući nauk Katekizma i dogmatske konstitucije *Lumen Gentium* (br. 29), ipak odlučio za izmjenu riječi navedenoga kanona.¹⁰ Prema navedenome, ovaj kanon više ne tvrdi da je sakramentom reda ređenik dobio ovlast djelovati u osobi Krista Glave, već da je njime određen da služi narod Božji s novim imenom i naslovom. Uzrok promjene teksta jest đakoniat kao stupanj svetog reda, za kojeg ne vrijedi konstatacija da je ređenik dobio ovlast djelovati u osobi Krista Glave. Stoga je uz ovu opću promjenu rimski prvosvećenik Benedikt XVI. donio i novi paragraf u kan. 1009, o čemu će više biti rečeno kasnije.¹¹

1.2. Redovi

U crkvenom se pravu od davnina govori o postojanju više redova. Među sobom redovi su podijeljeni u više i niže redove. Biskupski red, svećenički red i đakoniat

⁹ www.vatican.va/content/benedict_xvi/en/apost_letters/documents/20091026_codex-iuris-canonici_24.5.2016.

Citat na latinskom jeziku: „*Art. 1. Textus can. 1008 Codicis Iuris Canonici ita immutatur ut posthac absolute sic sonet: „Sacramento ordinis ex divina institutione inter christifideles quidam, caractere indelebili quo signantur, constituuntur sacri ministri, qui nempe consecrantur et deputantur ut, pro suo quisque gradu, novo et peculiari titulo Dei populo inserviant.“*“

¹⁰ Usp. www.vatican.va/content/benedict_xvi/en/apost_letters/documents/20091026_codex-iuris-canonici_24.5.2016.

¹¹ Usp. Z. ILIĆ, Novine u kanonskom pravu, u: *Diacovensia* 21 (2013.) 3, str. 551.

smatraju se višim redovima, a naziva ih se još sakramentalni ili hijerarhijski redovi. Višim se redovima od 12. st. pridružuje i red podđakonata. U niže redove spadaju svjećonoša, zaklinjalac, čitač i vratar, a prvi stupanj (ili prvi korak) prema primanju ovih redova jest tonzura – propisani oblik šišanja (obrijana glava).¹² Kodeks govori o tri viša reda: prezbiterijski, đakonski i podđakonski red (naziva ih još i svetim redovima). Pomalo je zbunjujuća činjenica da Kodeks ne navodi episkopat kao jedan od redova, ali će navedeni problem biti pojašnjen u kan. 950. Nadalje, Kodeks potvrđuje dosadašnju praksu postojanja manjih redova (naziva ih nižim redovima), gdje spadaju svjećonoša, zaklinjalac, čitač i vratar. Novost u terminologiji jest pojam *duhovnički postrig*, a misli se pritom na tonzuru (nazvana još i *prva ćelika* ili lat. *prima tonsura*). U kan. 950 Kodeks pojašnjava da se pravna terminologija vezana uz ređenje (rediti, red, ređenje, sveto ređenje) odnosi, kako na sve navedene redove, tako i na biskupsko posvećenje (ovdje vidimo da se i episkopat smatra redom, ali nije kao takav izrijeком naveden) i tonzuru.¹³ Aktualni Zakonik uz nabranje redova donosi i način na koji se sakrament svetog reda podjeljuje. Propisani način podjeljivanja predstavlja uvjet za valjanost postavljanja ovog čina. Vezano uz redove u Crkvi, kan. 1009 §1 Zakonika govori: „Redovi su episkopat, prezbiterat i đakonat.“ Zakonik se, kako vidimo, ograničava na tri reda, bez ulaženja u još uvijek aktualna teološka pitanja stvarne razlike reda episkopata i prezbiterata. Unatoč tomu što se u Kodeksu episkopat ne spominje među redovima, aktualni ga Zakonik izričito nabranja. S druge pak strane, Zakonik ukida dosadašnje manje ili niže redove te ih naziva službama. Tako nekadašnji manji redovi više nisu pridržani samo kandidatima za svećeništvo te postaju dostupni i laicima. Međutim, manji redovi zaklinjaoca i vratara ukinuti su u potpunosti te se ne smatraju niti službama, a ukinuta je i tonzura kao prvi korak pri primanju manjih redova.¹⁴ Usporedbe radi, zanimljivo je napomenuti da o broju redova Zakonik kanona istočnih Crkava ne govori ništa (usp. kan. 743).¹⁵

Uvidjevši potrebu za promjenom aktualnog Zakonika, rimski prvosvećenik Benedikt XVI. donio je određene promjene i po pitanju kan. 1009. Tako je u Zakonik, uz postojeća dva paragrafa kan. 1009, smatrao potrebnim dodati i treći. Članak 3.

¹² Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 107.

¹³ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, nav. dj., str. 54.; Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, Tisak štamparije „Vjesnik“, Zagreb, 1945., str. 182.

¹⁴ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 91.

¹⁵ *Zakonik kanona istočnih Crkava proglašen vlašću pape Ivana Pavla II.*, Glas Koncila, Zagreb, 1996.

Apostolskog pisma *Omnium in mentem* glasi: „Odsada će kan. 1009 Zakonika kanonskog prava imati tri paragrafa. Tekst prvog i drugog paragrafa ima biti zadržan, dok tekst novonastalog trećeg paragrafa treba glasiti: Kan. 1009 § 3 „Oni koji su postavljeni u red episkopata i prezbiterata, primaju službu i ovlast djelovati u osobi Krista Glave, đakoni pak bivaju osposobljeni služiti narod Božji u liturgiji, Riječi i ljubavi.“¹⁶ ¹⁷ Treći je paragraf kan. 1009 uveden prvenstveno zbog boljeg razlikovanja reda prezbiterata i đakonata. Dok biskupi i prezbiteri djeluju u osobi Krista Glave, đakoni su primanjem svetog reda osposobljeni služiti narod Božji u liturgiji, naviještaju Riječi i ljubavi.¹⁸

1.3. Podjeljivanje svetih redova

Već smo spomenuli da Zakonik donosi i propisani način podjeljivanja svetog reda. Kanonsko pravo dosada ne spominje način podjeljivanja svetog reda, već to prepušta bogoslužnim knjigama. Aktualni Zakonik pak donosi dva konstitutivna elementa svetog reda: „*Podjeljuju se polaganjem ruku i posvetnom molitvom koju za svaki pojedini stupanj propisuju bogoslužne knjige* (kan. 1009 §2).“ U skladu s naučavanjem crkvenog Učiteljstva, bez obzira o kojem se stupnju svetog reda radi, materija i forma podjeljivanja svetog reda su polaganje ruku i posvetna molitva.¹⁹ Mnogo se raspravljalo o materiji samog sakramenta svetog reda, a raspravi je na kraj stao rimski prvosvećenik Pio XII. kada je u svojoj Apostolskoj konstituciji *Sacramentum Ordinis* (proglašenoj 30. studenog 1947.) donio odredbu o polaganju ruku kao materiji podjeljivanja sakramenta svetog reda. Tekst enciklike prema našem osobnom prijevodu glasio bi: „*Božanskim svjetlom prosvijetljeni, mi, našim Apostolskim autoritetom i istinitim znanjem proglašavamo da je isključiva materija svetih redova đakonata, prezbiterata i episkopata polaganje ruku.*“²⁰ Formu podjeljivanja čini

¹⁶ Z. ILIĆ, Novine u kanonskom pravu, nav. dj., str. 551.

¹⁷ www.vatican.va/content/benedict_xvi/en/apost_letters/documents/20091026_codex-iuris-canonici, 24.5.2016.

Ćitat na latinskom jeziku: „*Art. 2. Can. 1009 Codicis Iuris Canonici posthac tres paragraphos habebit, quarum prima et secunda constant textu vigentis canonis, tertiae vero novus textus ita sit redactus ut ipse can. 1009, § 3 absolute sic sonet: "Qui constituti sunt in ordine episcopatus aut presbyteratus missionem et facultatem agendi in persona Christi Capitis accipiunt, diaconi vero vim populo Dei serviendi in diaconia liturgiae, verbi et caritatis"*“.

¹⁸ Usp. Z. ILIĆ, Novine u kanonskom pravu, nav. dj., str. 551.

¹⁹ Usp. L. GEROSA, *Crkveno pravo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007., str. 188.

²⁰ www.vatican.va/content/pius_xii/la/apost_constitutions/documents/19471130_sacramentum-ordinis, 24.5.2016.

posvetna molitva, koja je različita s obzirom na stupanj svetog reda kojeg ređenik prima, a propisana je u bogoslužnim knjigama.²¹

2. Slavljenje i služitelj ređenja

2.1. Mjesto i vrijeme slavlja ređenja

Propise o vremenu i mjestu ređenja staro crkveno pravo donosi pri koncu poglavlja o sakramentu svetog reda.²² Kodeks je zadržao tu praksu te propise o mjestu i vremenu slavlja ređenja donosi u posebnoj glavi pri koncu naslova o svetom redu (kann. 1006–1009). Aktualni Zakonik posvećuje tim propisima puno manje pažnje i stavlja ih u isto poglavlje sa služiteljem ređenja, kojem posvećuje veći broj kanona. Stoga u svega dva kanona Zakonik donosi kratke propise o mjestu i vremenu slavlja ređenja (kann. 1010-1011), dok ih Zakonik kanona istočnih Crkava donosi u samo jednom kanonu (kan. 773).

Prema starom crkvenom pravu manje se redove valjalo podjeljivati nedjeljom ili blagdanom ujutro, a više redove pod sv. misom u kvatrenu subotu, subotu prije Gluhe nedjelje (Peta korizmena nedjelja) ili na Veliku subotu. Biskup je po vlasti koju ima mogao podjeljivati više redove i u druge dane. Što se mjesta ređenja tiče, ono je bilo različito s obzirom na stupanj svetog reda, pa se tako manji redovi mogu podjeljivati u bogomoljnici, a viši se redovi trebaju podjeljivati u javnoj posvećenoj ili blagoslovljenoj crkvi.²³ Kako 1917. godine podjela na više i niže redove još uvijek postoji, Kodeks se velikim dijelom temelji na propisima starog crkvenog prava. Po pitanju vremena slavlja ređenja Kodeks doslovno ponavlja odredbe starog crkvenog prava uz izričito odbacivanje svih protivnih krajevnih običaja, ali navodi i poseban slučaj obnove ređenja ili dopune kojega zavjeta, gdje se smije djelovati i izvan propisanog vremena. Propisujući mjesto slavlja ređenja, Kodeks se ponovno poziva na staro crkveno pravo, ali donosi jednu novu distinkciju – onu između općeg i posebnog ređenja. Opće se ređenje, prema Kodeksu, treba slaviti javno, u stolnoj crkvi i u prisutnosti kanonika. Posebna pak ređenja se iz pravog razloga mogu slaviti i u nekoj drugoj doličnoj crkvi,

Citat na latinskom jeziku: „*Quae cum ita sint, divino lumine invocato, suprema Nostra Apostolica Auctoritate et certa scientia declaramus et, quatenus opus sit, decernimus et disponimus: Sacrorum Ordinum Diaconatus, Presbyteratus et Episcopatus materiam eamque unam esse manuum impositionem.*“

²¹ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 91.

²² Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 129.

²³ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 129.

pa i u redovničkoj, kućnoj ili sjemenišnoj kapelici. Propisi o podjeli nižih redova ostaju jednaki onima starog crkvenog prava.²⁴ Kao posljedica ukinuća nižih redova i naglašavanja potrebe praćenja znakova vremena i pastoralnih potreba – od strane II. vatikanskog sabora – javlja se novi zakon u aktualnom Zakoniku, po naravi oslobođen silnih propisa o mjestu i vremenu slavlja ređenja: „*Neka se ređenje slavi u misnom slavlju u nedjelju ili zapovijedani blagdan, ali zbog pastoralnih razloga može se slaviti i u druge dane, ne isključivši ni svagdane* (kan. 1010).“ O mjestu slavlja Zakonik donosi propis: „*Neka se ređenje u pravilu slavi u stolnoj crkvi; ipak, zbog pastoralnih razloga može se slaviti u drugoj crkvi ili kapeli* (kan. 1011 § 1).“ Vidimo iz navedenoga da su pastoralni razlozi dobili na važnosti te dosad zabranjeno slavljenje ređenja svagdanima čine u posebnim situacijama mogućim. U duhu II. vatikanskog sabora, koji daje veliku važnost dosad pomalo zapostavljenim vjernicima laicima, Zakonik propisuje važnost njihove prisutnosti na samom slavlju ređenja: „*Na ređenje treba da se pozovu klerici i drugi vjernici da u što većem broju prisustvuju slavlju* (kan. 1011 § 2).“ Postoje i drugi dokumenti koji naglašavaju važnost prisutnosti vjernika laika na slavlju ređenja.²⁵ Tako u instrukciji Kongregacije za katolički odgoj *In ecclesiasticam futurorum* (proglašenoj 3. lipnja 1979.) u broju 39. stoji: „*Slavlje ređenja se poima kao radosni događaj za čitavu biskupijsku zajednicu te je uputno da ta zajednica bude o slavlju obaviještena i pozvana da u njemu sudjeluje.*“²⁶

2.2. Služitelj ređenja

U ovome poglavlju bavit ćemo se pitanjem djelatelja svetog reda, tj. služiteljem ređenja. Staro crkveno pravo donosi razliku između redovitog i izvanrednog djelatelja svetog reda. Redoviti je djelatelj svetog reda biskup, i to svaki valjano zaređeni biskup, makar bio krivovjernik, izopćenik ili raskolnik. No, naglašava se važnost namjere ređenika koji, ukoliko se svjesno daje zaređiti od biskupa krivovjernika, izopćenika ili raskolnika, treba odmah biti suspendiran od primljenih redova (iako red ostaje valjano

²⁴ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 18, str. 147.; Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 190-191.

²⁵ Usp. V. B. NUIĆ, *Opće pravo Katoličke crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985., str. 325.; Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 92.

²⁶ www.vatican.va/congregations/ccatheduc/documents/19790603_ formazione-liturgica-seminari, 24.5.2016.

Citat na talijanskom jeziku: „*Le sacre ordinazioni dei diaconi e dei presbiteri, per quanto sia utile che qualche volta vengano celebrate con grande frutto pastorale sia nella parrocchia dei candidati, sia in quella ove hanno esercitato qualche ministero, costituiscono tuttavia lieti eventi per tutta la comunità diocesana; per questa ragione ne sia informata e sia invitata a parteciparvi.*“

podijeljen). Ukoliko ređenik ima dobru namjeru i nije svjestan toga da je biskup koji ga je zaredio bio krivovjernik, izopćenik ili raskolnik, može mirno vršiti svoju službu koja mu je dana po primljenim redovima. Izvanredno se mogu podjeljivati i viši i manji redovi. Dakle, rimski prvosvećenik može dozvoliti jednom prezbiteru da podijeli red đakonata ili podđakonata, ali ne i red prezbiterata. Dozvola mora doći od najviše crkvene vlasti, rimskoga prvosvećenika, i ne može ju dati dijecezanski biskup prezbiteru svoje biskupije. Što se tiče manjih redova, njih izvanredno može podjeljivati prezbiter kojemu je to dozvolio rimski prvosvećenik, redovnički opat svojim podložnicima i kardinal svećenik u svojoj crkvi.²⁷ O ređenju biskupa staro crkveno pravo ne progovara u velikoj mjeri te donosi samo sljedeći propis: „*Sv. redove valja primiti postupice t. j. najprije valja da tko primi tonzuru, po kojoj stupa u duhovnički stalež, a zatim da primi niže redove: vratara, čitaoca, zaklinjalca i svječonoše, napokon više: podjakonat, djakoniat i svećenički red. Sve ove redove valja da primi onaj, koji hoće da bude zaregjen za biskupa.*“²⁸

Kodeks je u velikoj mjeri preuzeo propise staroga crkvenoga prava, s time da podrobnije propisuje čin ređenja biskupa te pravi temeljnu razliku u pojmovima sposobnog i nadležnog te redovnog i izvanrednog djelatelja svetog reda. Sposobni djelatelj svetog reda (*minister capax*) je onaj koji može valjano, iako možda ne i dopušteno dijeliti sveti red. S druge strane, nadležni je djelatelj svetog reda (*minister competens*) onaj koji valjano i dopušteno podjeljuje svete redove po samom pravu (*ipso iure*). I sposobni i nadležni djelatelj svetog reda može biti redovni ili izvanredni djelatelj. Tako je redovni sposobni djelatelj svetog reda onaj koji, vlašću koju mu daje sam red što ga ima, može sve redove valjano podijeliti, dok je izvanredni sposobni djelatelj onaj koji samo ovlaštenjem Svete Stolice može neke redove valjano podijeliti. S obzirom na nadležnog djelatelja svetog reda, redovni nadležni djelatelj je onaj koji redovnom vlašću podjeljuje sveti red, dok je izvanredni nadležni djelatelj onaj koji redove podjeljuje dopušteno, ali prenesenom ili zamjениčkom vlašću. Preneseno u praksu hijerarhijskog ustrojstva Crkve, Kodeks označava svakog valjano posvećenog biskupa redovnim sposobnim djelateljem svetih redova, a svakog klerika (makar i ne biskupa) koji je dobio posebno ovlaštenje od Svete Stolice označava izvanrednim sposobnim djelateljem svetih redova. Jednako tako, redovni nadležni djelatelj svetih redova s obzirom na opću Crkvu

²⁷ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 107-108.

²⁸ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 127-128.

jest rimski prvosvećenik, dok je za partikularnu Crkvu to dijecezanski biskup. Izvanredni nadležni djelatelj mora biti postavljen od strane Svete Stolice, jer znamo da dijecezanski biskup ne može prenositi ovlast dijeljenja svetih redova na prezbitera svoje biskupije bez dozvole Svete Stolice. Kodeks propisuje i slučaj ređenika zaređenih od strane samog rimskog prvosvećenika. Njima, naime, nitko ne može podijeliti daljnje redove bez ovlaštenja od strane Svete Stolice. Doneseni su i propisi glede ređenja biskupa te je ono pridržano rimskom prvosvećeniku – bilo da ga rimski prvosvećenik sam redi ili da ga redi koji drugi biskup uz nužno izdanu odredbu rimskog prvosvećenika. Biskup djelatelj svetog reda episkopata dužan je uzeti još dva biskupa da služe s njim kod ređenja, osim ako je Sveta Stolica dala oprost od toga (usp. kann. 951 – 954).²⁹

Čitav razrađeni sustav o sposobnom, nadležnom te redovnom i izvanrednom djelatelju svetih redova Zakonik je sazeo u kan. 1012, gdje stoji: „*Služitelj je svetoga ređenja posvećeni biskup.*“ Ovom izričito pravnom odredbom ostaju otvorena teološka pitanja o tome je li biskup jedini djelatelj svetih redova ili bi izvanredni djelatelj mogao biti i neki prezbiter s posebnim nalogom rimskog prvosvećenika. Rasprava ostaje otvorena jer se Zakonik, kao ni II. vatikanski sabor, nije odlučio ograničiti na formulaciju prema kojoj je biskup jedini mogući djelatelj svetih redova.³⁰ Više pažnje Zakonik ovdje posvećuje propisu ređenja biskupa, gdje se uvelike oslanja na zakone Kodeksa. Tako je, ponavljamo, ređenje biskupa pridržano isključivo rimskom prvosvećeniku – bilo da on to čini izravno ili da redi drugi biskup uz izdanu odredbu rimskog prvosvećenika. Što se tiče naloga ili odredbe, nije nužno da se materijalno posjeduje dokument rimskog prvosvećenika, već je dovoljna sigurnost u postojanje navedenog naloga ili odredbe. Ako bi koji biskup zaređio nekoga za biskupa bez naloga rimskoga prvosvećenika, ređenje bi bilo valjano, ali nedopušteno i donijelo bi teške posljedice. Taj biskup ne bi bio član Biskupskoga zbora, jer bi mu nedostajalo hijerarhijsko zajedništvo s rimskim prvosvećenikom te ne bi mogao primiti kanonsko poslanje za neku službu ili pastoralno djelovanje (usp. kann. 1013-1014).³¹ Zakonik kanona istočnih Crkava donosi izričajem ponešto drukčiju odredbu: „*Samo biskup*

²⁹ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 7, str. 54.; Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 182.

³⁰ Usp. V. B. NUIĆ, *Opće pravo Katoličke crkve*, nav. dj., str. 325.; Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 92.; Usp. L. GEROSA, *Crkveno pravo*, nav. dj., str. 188.

³¹ Usp. V. B. NUIĆ, *Opće pravo Katoličke crkve*, nav. dj., str. 325.; Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 92-93.; Usp. L. GEROSA, *Crkveno pravo*, nav. dj., str. 188.

valjano podjeljuje sveto ređenje polaganjem ruku i molitvom koju je propisala Crkva (kan. 744).“ Izrijekom *samo biskup valjano* isključuje se mogućnost podjeljivanja svetih redova od strane prezbitera kojem bi posebni nalog dao rimski prvosvećenik, patrijarh ili metropolit. Nadalje, Zakonik kanona istočnih Crkava donosi propise o ređenju biskupa koji su istovjetni s propisima Zakonika latinske Crkve, osim što je po pravu u slučaju istočnih Crkava ređenje biskupa pridržano rimskom prvosvećeniku, patrijarhu ili metropolitu (usp. kann. 744-746).

2.2.1. Vlastiti biskup

Dosada smo govorili općenito o ovlasti ređenja koju ima biskup po primljenom redu episkopata, a u ovome nas poglavljju konkretno zanima koji od biskupa ima pravo (prema odredbama crkvenoga prava) zaređiti pojedinog ređenika. Radi se, naime, o pojmu vlastitoga biskupa, tj. dijecezanskog biskupa partikularne Crkve kojoj pojedini ređenik pripada. Pitanje vlastitoga biskupa u slučaju kandidata kleričkih redovničkih ustanova papinskog prava ili kleričkih družbi apostolskoga života papinskog prava je uistinu kompleksno te se njime u ovome radu nećemo baviti. Baviti ćemo se pitanjem vlastitoga biskupa kandidata za svjetovni kler, a započet ćemo ponovno s propisima staroga crkvenoga prava.

Ređenik prema starom crkvenom pravu može imati više vlastitih biskupa. Naime, svaki od tih biskupa ređeniku je vlastiti iz određenog razloga. Vlastiti je biskup tako onaj u čijoj je biskupiji rođen i prebiva otac ređenika (*ratione originis*) – to je razlog s obzirom na podrijetlo ređenika. S druge strane, vlastiti je biskup i onaj na području čije biskupije ređenik prebiva već deset godina (*ratione domicilii*) – ovo je razlog s obzirom na realno prebivanje ređenika. Postoji i treći razlog zbog kojeg netko može biti vlastiti biskup ređenika. Ukoliko, primjerice, ređenik u određenoj biskupiji prima nekakvu nadoknadu, koja je dovoljna za pristojan život, i taj biskup koji ga uzdržava postaje njegovim vlastitim biskupom (*ratione beneficij*) – razlog dobročinstva, tj. materijalne pomoći od strane biskupa. Svaki od ređenikovih vlastitih biskupa može ga zaređiti i valjano i dopušteno bez ikakve posebne dozvole. Štoviše, ređenik je u mogućnosti od različitih vlastitih biskupa primiti i različite redove, međutim, kako bi se izbjegla mogućnost nezakonitoga ređenja, potrebno je da pri primanju jednoga reda od strane jednog od vlastitih biskupa ređenik ima izdanu svjedodžbu (*litterae testimoniales*), potpisanu od svih njegovih vlastitih biskupa, kojom se svjedoči da ima

sva zakonita svojstva za primanje željenoga reda.³² Ukoliko ređenika želi rediti biskup koji nije njegov vlastiti biskup, traži se postojanje otpusnoga pisma, o kojem će riječi biti u sljedećem poglavlju.

Po uzoru na propise staroga crkvenoga prava, Kodeks donosi zakon u kojemu stoji: „*Svatko ima biti ređen od vlastitog Biskupa ili s njegovom zakonitom pismenom otpusnicom* (kan. 955 §1).“ Ovim se propisom dokida zakon staroga crkvenoga prava o mogućnosti postojanja više vlastitih biskupa i ograničava se na jednog vlastitog biskupa. Da bismo shvatili način na koji Kodeks poima vlastitoga biskupa, potrebno je znati razliku između prebivališta i zavičajnosti koju Kodeks donosi. Zavičajnost se u Kodeksu poima pravim prebivalištem, a ono što mi danas nazivamo boravištem Kodeks naziva nepravim prebivalištem. Pravo se prebivalište stječe boravkom u nekoj župi ili biskupiji neprekinutih deset godina te trajnom nakanom da se u toj župi ili biskupiji ostane. Nepravo se, pak, prebivalište stječe boravkom u određenom mjestu s nakanom da se tamo ostane barem veći dio godine (usp. kan. 92).³³ S obzirom na ovu pravnu razliku, Kodeks određuje vlastitim biskupom ređenika onog biskupa u čijoj biskupiji ređenik ima takozvano kvalificirano prebivalište. Dakle, ređenik u biskupiji svoga vlastitoga biskupa mora imati i zavičajnost i prebivalište ili pak samo prebivalište bez zavičajnosti. U prvom slučaju radi se o tomu da ređenik ima trajnu nakanu ostajanja u biskupiji vlastitoga biskupa te u njegovoj biskupiji ima i prebivalište i zavičajnost. U drugom, pak, slučaju ređenik ima prebivalište u biskupiji, ali biskup te biskupije može biti njegov vlastiti biskup samo ako ređenik položi prisegu o nakani da se zauvijek posveti službi navedene biskupije (usp. kan. 956).³⁴

Kada prvi put spominje pojam vlastitoga biskupa, Zakonik već naglašava temeljnu razliku đakonskoga i prezbiterskoga ređenja s obzirom na osobu vlastitoga biskupa. Naime, drukčijim izričajem ponavlja propis Kodeksa: „*Svakoga za prezbiterat i đakonat neka redi vlastiti biskup ili drugi s njegovim zakonitim otpusnim pismom* (kan. 1015 §1).“ Kao i u Kodeksu, vlastiti je biskup jedan, međutim, prema odredbama Zakonika, vlastiti biskup za đakonsko ređenje može biti različit od vlastitoga biskupa za prezbitersko ređenje. Tako je vlastiti biskup kandidatu za đakonat onaj biskup u čijoj

³² Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 108-109.

³³ Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 28.

³⁴ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 11, str. 89.; Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 182.

biskupiji ređenik ima prebivalište ili barem boravište s trajnom nakanom prebivanja u njoj (usp. kan. 1016).³⁵ Ovaj je zakon istovjetan onomu kojeg propisuje Kodeks pod pojmovima pravog i nepravog prebivališta, stoga smatramo potrebnim spomenuti način na koji se stječe prebivalište i boravište prema *Općim odredbama* Zakonika. Prebivalište se u nekoj biskupiji stječe takvim boravljenjem na području te biskupije koje je spojeno s nakanom da se ondje trajno ostane ili stvarnim boravljenjem na području te biskupije u trajanju od pet godina. Boravište se, pak, stječe takvim boravljenjem koje ima ili nakanu ostanka na području neke biskupije tri mjeseca ili stvarnim boravljenjem na području neke biskupije u trajanju od tri mjeseca (usp. kan. 102).³⁶ Što se tiče kandidata za prezbiterat, pitanje vlastitoga biskupa je puno jednostavnije. Zakonik vrlo jasno propisuje da je vlastiti biskup kandidata za prezbiterat biskup one biskupije u koju se kandidat po đakonatu inkardinirao (usp. kan. 1016).³⁷ Zakonik kanona istočnih Crkava propisuje zakon sličan onomu našega Zakonika. Naime, vlastiti je eparhijski biskup onaj u čijoj eparhiji kandidat ima prebivalište, ali ne i ako u toj eparhiji ima samo boravište i nakanu trajnog ostanka. Zakonik kanona istočnih Crkava izrijeком propisuje potrebu pismene izjave kandidata da se želi posvetiti služnju određenoj eparhiji, ako u navedenoj nema prebivalište (usp. kan. 748).

2.2.2. Otpusno pismo

Prema dosada rečenome vidimo da prvenstveno pravo i obvezu ređenja svojih podložnika ima vlastiti biskup ređenika. Pitamo se sada kako postupiti u slučaju kada ređenika želi rediti biskup koji nije njegov vlastiti biskup. U takvom se slučaju zahtijeva postojanje takozvanog otpusnog pisma. U ovom ćemo se poglavlju baviti temom otpusnoga pisma.

Staro crkveno pravo otpusno pismo (*literae dimissoriae*) naziva dozvolom te govori o osobama ovlaštenim izdati dozvolu te o sadržaju same dozvole. Pravne odredbe najprije spominju mogućnost usmenog i pismenog izdavanja navedene dozvole. Kada govorimo o pismenoj dozvoli, ona mora sadržavati ime biskupa koji izdaje dozvolu, a tu se najčešće radi o vlastitom biskupu ređenika. U slučaju da navedeni

³⁵ Usp. V. B. NUIĆ, *Opće pravo Katoličke crkve*, nav. dj., str. 326.; Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 93.

³⁶ Usp. N. ŠKALABRIN, *Opće odredbe*, Đakovo, 2007., str. 67-68.

³⁷ Usp. V. B. NUIĆ, *Opće pravo Katoličke crkve*, nav. dj., str. 326.; Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 93.

biskup umre, dozvola zadržava svoju vrijednost. Uz ime biskupa koji daje dozvolu, dozvola mora imati navedeno i ime biskupa kojemu se daje ovlast rediti određenog ređenika. Nakon navedena oba imena, dozvola mora imati napisan uzrok zbog kojega se određenom biskupu daje ovlast ređenja određenog ređenika te moraju biti navedeni redovi koji se ređeniku na temelju napisane dozvole mogu podijeliti. Prije nego navedenu dozvolu napiše, vlastiti biskup (ili koji drugi ovlašten dati dozvolu) mora ispitati ređenika i utvrditi ima li sva potrebna svojstva za primanje određenoga reda te svjedodžbu o ispitanoosti ređenika priložiti uz navedenu dozvolu. Ukoliko biskup koji daje dozvolu nije u stanju to učiniti, neka ređenika ispita biskup kojemu je ovlast ređenja navedenoga ređenika po dozvoli dana. Vezano uz izdavanje dozvole, u svakom pojedinom slučaju pravo izdavanja dozvole za ređenje određenog ređenika ima rimski prvosvećenik. Nadalje, po naravi stvari sam vlastiti biskup ređenika ima pravo izdati dozvolu nekom drugom biskupu za ređenje njegova podložnika. U veoma specifičnim slučajevima navedenu dozvolu propisno može izdati i sam generalni vikar biskupije.³⁸

Kodeks u kan. 957 nabraja crkvene službenike koji su, ukoliko imaju biskupsko posvećenje, po pravu izjednačeni s dijecezanskim biskupom po pitanju ređenja – radi se o Apostolskom Namjesniku, Predstojniku, samosvojnom Opatu i samosvojnom Prelatu. Otpusno pismo Kodeks naziva otpusnicom i ne govori ništa o njezinu sadržaju, nego o osobama koje otpusnicu imaju pravo izdati. Kodeks ne spominje rimskog prvosvećenika kao ovlaštenog za izdavanje otpusnice, ali smatramo da se takva ovlast rimskog prvosvećenika pretpostavlja kao naravna. Budući da je redovni nadležni djelitelj svetog reda za određenog ređenika njegov vlastiti biskup, on prvi ima pravo i obvezu izdati otpusnicu uz valjan razlog. Uz posebnu punomoć otpusnicu može izdati i generalni vikar vlastitoga biskupa ređenika. Ukoliko je ređenik član apostolske prefektуре, apostolskoga vikarijata, samosvojne opatije ili prelature, tada mu onaj Apostolski Namjesnik, Predstojnik, samosvojni Opat ili samosvojni Prelat čiji je ređenik podložnik može po pravu izdati valjanu otpusnicu, iako nema biskupskoga posvećenja. S obzirom na osobu kojoj otpusnica može biti upućena, to je svaki biskup koji je u jedinstvu sa Svetom Stolicom, ali bez dozvole same Svete Stolice otpusnica ne može biti upućena biskupu koji nije istoga obreda kao i ređenik čije se ređenje otpusnicom dozvoljava. Otpusnica svoju vrijednost zadržava i kada onome tko ju je izdao prestane služba, a dok mu služba traje, onaj tko je izdao otpusnicu može ju ograničiti ili opozvati – naravno,

³⁸ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 110-112.

ukoliko biskup kojemu je po otpusnici ovlast ređenja određenog ređenika dana nije već podijelio sve redove koji su mu po otpusnici određenom ređeniku bili dozvoljeni podijeliti (usp. kann. 957-963).³⁹

Termin koji Zakonik koristi za dozvolu ili otpusnicu jest otpusno pismo, pa smo prema tom terminu i naslovili ovo poglavlje. Govoreći o otpusnom pismu, Zakonik najprije navodi crkvene službenike koji otpusno pismo mogu izdati. Poput Kodeksa, Zakonik ne spominje rimskog prvosvećenika kao ovlaštenog za izdavanje otpusnoga pisma, a staro ga crkveno pravo izrijeком spominje. Po naravi stvari prvi je ovlašten za izdavanje otpusnoga pisma ređeniku njegov vlastiti dijecezanski biskup. Nadalje, otpusno pismo ređeniku mogu izdati i oni koji su po kan. 368 vlašću izjednačeni s dijecezanskim biskupom – apostolski vikar, apostolski prefekt, apostolski administrator, područni opat i područni prelat (usp. kan. 368). Mogućnost izdavanja otpusnoga pisma Zakonik propisuje i dijecezanskom upravitelju, ali samo uz pristanak zbora savjetnika, te apostolskom provikaru ili apostolskom proprefektu uz pristanak vijeća savjetnika. Ipak, dijecezanski upravitelj, apostolski provikar i apostolski proprefekt ne smiju izdati otpusno pismo ređeniku kojemu je isto dijecezanski biskup, apostolski vikar ili apostolski prefekt odbio izdati. Iako ih Zakonik izrijeком ne spominje, otpusno pismo uz posebni nalog dijecezanskoga biskupa ređeniku mogu izdati i generalni vikar i biskupski vikar. Biskup kojemu je otpusno pismo upućeno ne može kandidata zarediti dok nije utvrđena vjerodostojnost samoga otpusnoga pisma. O sadržaju se otpusnoga pisma ne govori ni u Kodeksu, ni u Zakoniku, pa se daje pretpostaviti zadržavanje sličnog ili jednakog oblika otpusnog pisma kojeg propisuje staro crkveno pravo. Vrijednost otpusnoga pisma ne prestaje utrućem prava onoga tko ga je izdao, ali ga onaj tko ga je izdao ili njegov nasljednik u službi može s pravom opozvati. S obzirom na crkvenog službenika kojemu otpusno pismo može biti upućeno, to je svaki biskup koji je u zajedništvu s Apostolskom Stolicom (usp. kann. 1018-1023).⁴⁰ S obzirom na pitanje otpusnoga pisma, Zakonik kanona istočnih Crkava donosi propise jednake propisima našega Zakonika (usp. kann. 750-753).

³⁹ Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 182-183.; Usp. F. HERMAN, *Propisi o ređenju*, nav. dj., str. 89-90.

⁴⁰ Usp. V. B. NUIĆ, *Opće pravo Katoličke crkve*, nav. dj., str. 326-327.; Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 94-95.

3. Ređenici

Unutar prva dva poglavlja ovog rada govorili smo o sakramentu svetog reda općenito i o djelitelju sakramenta svetog reda. U trećem poglavlju donosimo komparaciju nekadašnjih pravnih propisa po pitanju primatelja svetog reda i propisa koji su danas na snazi. Zanimljivo, staro crkveno pravo ne koristi termine valjanog i dopuštenog ređenja niti govori o pozitivnim osobinama ređenika, nego u kontekstu primatelja sakramenta svetog reda poznaje samo naslov *Tko se ne smije rediti*⁴¹, gdje se donose propisi po pitanju toga tko je nesposoban i iregularan za primanje svetog reda. Nastavak trećega poglavlja donosi nam navedenu problematiku.

3.1. Valjano i dopušteno ređenje

Kako smo na početku poglavlja naveli, staro se crkveno pravo izrijeком ne bavi pitanjem valjanog i dopuštenog ređenja. Prva rečenica o odredbama *Tko se ne smije rediti* glasi: „*Da se tko smije rediti, valja da imade svojstva, koja propisuje naravni i crkveni zakon.*“⁴² S obzirom da tada terminologija nije bila razrađena, zaključujemo da su svojstva koja propisuje naravni zakon jednaka onima koja mi danas nazivamo svojstvima za valjanost ređenja, dok su svojstva koja propisuje crkveni zakon jednaka onima koja mi danas nazivamo svojstvima za dopuštenost ređenja. Usporedimo li broj svojstava koji osobu čine nesposobnom za primanje redova i onih koji osobu čine iregularnom za primanje redova, vidimo da je svojstava koja osobu čine iregularnom za primanje ili vršenje svetog reda znatno više. Staro crkveno pravo propisuje da su nesposobni za primanje svetih redova oni koji nisu kršteni, žene i oni koji se protive ređenju. Iz propisa je vrlo jasno da oni koji posjeduju jedno od ovih svojstava ne mogu biti pripušteni primanju svetog reda te da se od ovih svojstava koje propisuje naravni zakon ne može dobiti oprost. Zanimljivo, drugi propis (onaj o zabrani ređenja žena) potkrijepljen je u starom crkvenom pravu biblijskim citatom iz 1 Kor 14, 33 – 34: „*Kao u svim Crkvama svetih, žene na sastancima neka šute. Nije im dopušteno govoriti, nego neka budu podložne, kako i Zakon govori.*“ Danas ipak smatramo da ovaj redak iz Poslanice Korinćanima ne možemo shvatiti kao osnovni element zaprijeke ženama za primanje svetog reda, nego razloge ipak treba tražiti u tradiciji Crkve i u činjenici da je sam Krist izabrao Dvanaesticu. Pogledamo li treće svojstvo nesposobnosti osobe za

⁴¹ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 112.

⁴² F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 112.

primanje svetog reda, možda nije odmah jasno tko su to *oni koji se protive regjenju*⁴³. Glede pojašnjenja ovoga svojstva staro crkveno pravo koristi i izraz *valjano* te se propisuje da je potrebna nakana primatelja ukoliko primatelj želi valjano primiti sakrament. Stoga valjano primaju svete redove djeca, luđaci i prisiljeni (osim ako se ne radi o fizičkoj prisili), sve dok protivljenje primanju sakramenta ne bude dokazano.⁴⁴ Govorili smo dosada o nesposobnosti, a sada ćemo nešto reći o propisima starog crkvenog prava s obzirom na iregularnost, koju u današnjoj terminologiji nazivamo nedopuštenošću. Sam pojam definiran je ovako: „*Iregularnost jest kanonska zabrana, koja ne dopušta, da tko slobodno primi sv. redove, ili ako ih je primio, da ih izvršiva.*“⁴⁵ Pojmom *kanonska zabrana* postavljena je osnovna razlika između nesposobnosti i iregularnosti. Od nesposobnosti osoba koja želi primiti sveti red ne može dobiti oprost (jer se radi o naravnoj zabrani), dok od iregularnosti može dobiti oprost od Apostolske Stolice ili mjesnog ordinarija. Sustavnim pojmovljem staro crkveno pravo razlikuje iregularnost u četiri aspekta. Najprije, iregularnost može biti *ex defectu* – osoba se ne smije rediti jer joj manjkaju određena svojstva – ili *ex delicto* – osoba se ne smije rediti zbog nekakve osobne krivnje. Drugi je aspekt iregularnosti njezina obuhvatnost, pa ona može biti cjelovita – iregularnost koja brani primanje ili izvršavanje svih redova – ili djelomična – iregularnost koja brani primanje ili izvršavanje nekih redova. Treći je kut gledanja na iregularnost onaj s obzirom na njezino trajanje pa tako staro crkveno pravo poznaje vječnu iregularnost – ona koje traje sve dok se od nje ne dobije oprost – i vremenitu iregularnost – ona koja s vremenom sama od sebe prestaje. Četvrti smo aspekt već spomenuli i on se odnosi na iregularnost koja postoji prije primanja reda, te time zabranjuje primanje reda, ili iregularnost koja se pojavila pošto je red već primljen te zaređenomu zabranjuje vršenje svetog reda.⁴⁶ U sljedećim propisima staro crkveno pravo taksativno navodi iregularnosti za primanje svetih redova, a o tome ćemo više govoriti u poglavlju koje smo nazvali *Nepravilnosti i smetnje*.

Sukladno propisima starog crkvenog prava, a sada već sustavno koristeći termine valjanosti i dopuštenosti, Kodeks po pitanju ređenika najprije propisuje: „*Valjano može primiti sveto ređenje samo kršteni muškarac, a dopušteno onaj, koji ima, po sudu vlastitoga Ordinarija, svojstva propisana u svetim kanonima, a ne stoji mu na*

⁴³ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 112.

⁴⁴ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 112.

⁴⁵ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 113.

⁴⁶ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 112-113.

putu nikakva ređenička nepravilnost ili druga smetnja (kan. 968 §1).“ Kodeks donosi razliku između sposobnog i prikladnog ređenika. Sposobni ređenik (*subiectum capax*) je onaj koji je u mogućnosti biti valjano, ali možda nedopušteno zaređen. Po zakonu su ta svojstva sljedeća: muški spol (*sexus masculinus*) i valjano krštenje (*baptismus fluminis*). Stoga je sintagma *kršteni muškarac* uvjet za valjanost primanja svetog reda. Prijeporna su pitanja jesu li ove sposobnosti božanskoga prava i za niže redove te je li svojstvo *vir presbyteratus* sposobnost za biskupski red, ali u ta pitanja Kodeks ne dira. Uz sposobnog ređenika, Kodeks poznaje i pojam prikladnog ređenika. Prikladni je ređenik (*subiectum idoneum seu legitimum*) onaj koji je podoban da bude valjano i dopušteno zaređen. Svojstva koja ređenik mora imati kako bi bio dopušteno zaređen propisala je sama Crkva kanonskim propisima i od navedenih se propisa u određenim slučajevima može dobiti oprost.⁴⁷ Vidjeli smo da je staro crkveno pravo poznavalo propis kojim nesposobnom za ređenje osobu čini samo njezino protivljenje ređenju, a u Kodeksu se takav propis ne navodi među uvjetima za valjanost ređenja. Uskoro se u kan. 971 spominje da je strogo zabranjeno siliti bilo koga na primanje svetog reda, ali to nije izrijeком navedeno kao razlog nevaljanosti ređenja (usp. kan. 971). *Općenite odredbe*, prva knjiga Kodeksa, ne sadrže poglavlje o pravnim činima (kako to stoji u Zakoniku) i nigdje ne nalazimo opću odredbu da je čin učinjen pod fizičkom prisilom u sebi nevaljan (usp. kann. 1-86). Dakle, jasno je da je zabranjeno siliti bilo koga na primanje redova, ali što ako netko osobu ipak prisili na navedeno. Priručnik kanonskoga prava o. Ante Crnice⁴⁸ upućuje nas u vezi ovoga pitanja na kan. 2352 Kodeksa u kojemu stoji da onaj tko prisili osobu na primanje svetog reda upada u kaznu izopćenja *latae sententiae*, koja nije nikom pridržana (usp. kan. 2352). Jasno je da je počinitelj kaznenoga djela prisile kažnjen, ali što je sa zaređenom osobom s obzirom na to da je, primjerice, fizički prisiljena na primanje svetog reda. Komentar Zakonika, profesora Nikole Škalabrina⁴⁹, upućuje nas na kan. 214 §1 Kodeksa, gdje stoji: „*Duhovnik, koji je primio sveti red pod pritiskom teška straha, a nije naknadno, pošto je straha nestalo, pristao na svoje ređenje... neka bude sudačkom presudom... povraćen u stališ svjetovnjački bez ikakve obaveze na bezbračnost i kanoničke časove* (kan. 214).“ No, vidimo da navedeni propis govori o teškom strahu i da se radi o moralnoj prisili, a fizička se prisila ne spominje.

⁴⁷ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 13, str. 106.; Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 184.

⁴⁸ Fra Ante Crnica rođen je u Zatonu, 28. lipnja 1892., a umro u Zagrebu, 24. lipnja 1969. Bio je hrvatski svećenik iz reda franjevaca i poznati hrvatski poznavatelj kanonskog prava. Pripadao je Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja. Doktorirao je teologiju, crkveno i civilno pravo.

⁴⁹ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 97

Rješenje nalazimo u kan. 6 Kodeksa, gdje je navedeno da se u pravilu dosadašnje pravo zadržava, ali uz prikladne izmjene i ukoliko nije u suprotnosti s odredbama Kodeksa (usp. kan. 6). Stoga zaključujemo da kan. 971 Kodeksa treba interpretirati u svjetlu propisa staroga crkvenoga prava koje propisuje da je jedan od elemenata nesposobnosti za primanje svetih redova protivljenje samog primatelja i da korištenje fizičke prisile čini sam čin ređenja nevaljanim.⁵⁰ Tako uz dva elementa za valjanost primanja svetog reda koje Kodeks navodi pod sintagmom *kršteni muškarac*, smatramo potrebnim nadodati i treći, *koji nije fizički prisiljen*.

Zakonik o svojstvima koje ređenik mora posjedovati za valjanost primanja svetog reda govori: „*Sveto ređenje valjano prima samo kršteni muškarac* (kan. 1024).“ Uz dva navedena bitna elementa za valjanost primanja svetog reda javlja se i treći, nakana. Najprije, kan. 125 izrijeком isključuje mogućnost valjano primljenog svetog reda pod fizičkom prisilom. Prema *Općim odredbama* Zakonika smatra se da se svaki čin učinjen pod prisilom nanesenom izvana može smatrati ništavim, odnosno kao da se nije ni dogodio (usp. kan. 125).⁵¹ Glede nakane, moralna nas teologija naučava da je za ispravno primanje sakramenata dovoljna i habitualna nakana. Nakana se, prema tome, ne mora pobuditi ili ponoviti za vrijeme samog obreda primanja određenog sakramenta, nego je dovoljno da nakana još traje, da je izražena i još nije povučena. No, za sakrament svetog reda i sakrament ženidbe potrebna je aktualna nakana ili barem habitualna, ali posve izričita i neopozvana nakana.⁵² Zakoni o valjanosti svetog ređenja Zakonika jednaki su zakonima Zakonika kanona istočnih Crkava (usp. kann. 754-757). Pitanje dopuštenosti primanja svetog reda provlači se kroz nastavak poglavlja o ređennicima. Kan. 1025 Zakonika (a tako i kann. 969-972 Kodeksa) navodi uvjete za dopušteno ređenje osobe, a o tim uvjetima govorit će idući odlomci. U idućem odlomku vidjet ćemo u kojim se aspektima Kodeks i Zakonik po pitanju potrebnih osobina ređenika slažu, a u kojima je pak Zakonik donio promjene.

3.2. Potrebne osobine ređenika

U ovome odlomku govorit ćemo o pozitivnim preduvjetima koje kandidat mora posjedovati kako bi dopušteno bio pripušten ređenju. Kada kažemo pozitivni preduvjeti,

⁵⁰ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 112.

⁵¹ Usp. N. ŠKALABRIN, *Opće odredbe*, nav. dj., str. 93-94.

⁵² Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 95.; Usp. B. HÄRING, *Kristov zakon, Život u zajedništvu s Bogom i bližnjima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980., str. 197-198.

tada isključujemo govor o nepravilnostima i smetnjama, o čemu će posebno biti riječi u idućem odlomku. Kako smo već spomenuli, staro crkveno pravo o uvjetima za dopuštenost ređenja govori samo u kontekstu iregularnosti koje onemogućuju kandidatu dopušteno primanje svetog reda. S obzirom da su iregularnosti po naravi vezane uz ono što današnjim rječnikom zovemo nepravilnostima i smetnjama, o starom ćemo crkvenom pravu govoriti u idućem odlomku pod naslovom *Nepravilnosti i smetnje*. U vezi pozitivnih osobina potrebitih ređeniku usporedit ćemo propise Kodeksa i Zakonika.

3.2.1. Sakrament potvrde

Kodeks u kan. 974 nabraja primljen sakrament svete potvrde kao jedan od uvjeta za dopušteno primanje svetog reda i, štoviše, stavlja ga na prvo mjesto (usp. kan. 974). Jednako tako Zakonik u kan. 1033 potvrđuje: „*Dopušteno se promiče u redove samo onaj koji je primio sakrament svete potvrde.*“ Zakonik kanona istočnih Crkva sakrament potvrde naziva miropomazanjem i također ga navodi na prvom mjestu među uvjetima za dopušteno primanje svetog reda (usp. kan. 758). Odredba potječe od Tridentskoga sabora i donesena je prvenstveno iz razloga prikladnosti.⁵³

3.2.2. Priprava i odgoj

„*Neka se pripravnici za đakoniat i prezbiterat brižljivo pripravljaju i odgajaju, prema pravnoj odredbi (kan. 1027).*“ Kada kaže *prema pravnoj odredbi*, Zakonik aludira na drugu knjigu *Božji narod* i kann. 232-264 u kojima se govori o odgoju i obrazovanju klerika, tj. onih koji se pripravljaju primiti svete redove. Pod brižljivom pripravom podrazumijeva se ljudska, kršćanska, znanstvena, pastoralna i duhovna priprava onih koji žele primiti svete redove, a nalaze se u malim ili velikim sjemeništima (usp. kann. 232-264).⁵⁴ Kodeks o nužnosti sjemenišnog odgoja progovara u kan. 972 te propisuje da svi kandidati moraju u sjemeništu proboraviti barem vrijeme trajanja tečaja svetog bogoslovlja. U Kodeksu stoji ovo *barem*, jer se smatra da oni koji će se pripustiti ređenju trebaju biti odgajani u sjemeništu već od djetinjstva (usp. kan. 972).⁵⁵ O pripravi i odgoju kandidata Zakonik kanona istočnih Crkava govori u kann. 328-356, a propisi su u velikoj mjeri jednaki propisima Zakonika (usp. kann. 328-356). Vezano uz pripravu i odgoj kao važan element dopuštenog pripuštanja primanju svetih

⁵³ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 99.

⁵⁴ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 97.

⁵⁵ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 14, str. 112.

redova aktualni Zakonik uistinu donosi lijep i sažet propis, no on ostavlja puno prostora, eventualnih nejasnoća i sigurne potrebe za snažnim posvećivanjem svakom pojedinačnom kandidatu: „*Neka se rede samo oni koji, pošto se sve razmotri, prema razboritom sudu vlastitog biskupa ili mjerodavnoga višeg poglavara, imaju cjelovitu vjeru, koji, vođeni ispravnom nakanom, imaju potrebno znanje, uživaju dobar glas, koji su besprijekorna ponašanja i prokušanih vrlina i koji imaju drugih tjelesnih i duševnih osobina primjerenih redu koji treba da prime* (kan. 1029).“

3.2.3. Filozofsko – bogoslovni studij

Kao jedan od pozitivnih preduvjeta za dopušteno primanje svetog reda pravo predviđa pohađanje i uspješan završetak filozofsko – bogoslovnih studija. Kodeks propisuje trajanje studija tokom šest godina. Prve dvije godine kandidati slušaju filozofske nauke, a zatim četiri godine bogoslovne i pastoralne nauke (usp. kan. 1365). Zakonik ponavlja odredbu te propisuje da studij treba trajati punih šest godina tako da se filozofskim predmetima posveti dvije godine, a bogoslovnom studiju četiri godine (usp. kan. 250). Jednak je propis Zakonika kanona istočnih Crkava (usp. kan. 348). Pitanje primanja svetih redova (ili, prema Kodeksu, viših redova) usko je vezano uz etapu pohađanja filozofsko – bogoslovnih studija. Zakonik po navedenom pitanju vrlo eksplicitno određuje: „*Pripravnici za prezbiterat mogu se promaknuti u đakonat samo pošto završe petu godinu filozofsko – bogoslovnih studija* (kan. 1032 §1).“ U sljedećem paragrafu Zakonik određuje da đakon neko vrijeme sudjeluje u pastoralnoj brizi, prije nego se promakne u prezbiterat (usp. kan. 1032 §2). Zakonik kanona istočnih Crkava donosi drukčiji zakon te propisuje da se za đakona kandidat određen za svećeništvo može rediti nakon uspješno završene četvrte godine filozofsko – bogoslovnih studija, a ako se ne radi o kandidatu za svećeništvo, za đakona se može zarediti već nakon uspješno završene treće godine filozofsko – bogoslovnih studija (usp. kan. 760). S obzirom na to da Kodeks višim redom smatra i podđakonat, propisi su bili ponešto kompliciraniji. Tako, kada pogledamo u prošlost, vidimo da se red podđakonata smio podijeliti tek pri kraju treće godine filozofsko – bogoslovnih studija. Red đakonata smio se podijeliti pri početku četvrte godine studija, a red prezbiterata u drugoj polovici četvrte godine filozofsko – bogoslovnih studija (usp. kan. 976 §2). Daje se zaključiti da su u prošlosti redovi dijeljeni prije nego se to čini danas, a razlog tomu može biti što su osobe puno ranije postajale zrele i spremne za različite odgovornosti. Današnji je

mentalitet ponešto drukčiji te se raspravlja o tome je li i nakon pet godina formacije kandidat spreman za obveze koje dolaze uz red prezbitera. Uz ovu je problematiku vezano i pitanje kanonske dobi, o kojemu će posebno biti riječi u jednom od idućih ulomaka. Uz govor o primanju svetih redova nameće se i pitanje o službama koje su put k primanju redova, a o njima ćemo govoriti u idućem odlomku.

3.2.4. Vremenski razmak u podjeljivanju službi i redova

Potrebno je u ovome odlomku prisjetiti se podjele redova. Kako smo u prvom poglavlju rada već govorili, staro crkveno pravo poznaje četiri viša reda, četiri niža reda i tonzuru kao prvi stupanj prema primanju redova. „*Sv. redove valja primiti u zakonom propisanom razdoblju (interstitia).*“⁵⁶, određuje već staro crkveno pravo. Niže redove valja primiti u određenom razdoblju koje nije propisano zakonom, ali vrijedi odredba da između posljednjeg nižeg reda, svjećonoše, i prvog višeg reda, podđakonata, mora proći godina dana. Što se tiče viših redova, između primanja dva viša reda valjalo bi proći razdoblje od godine dana. To da bi valjalo znači da je biskupova dužnost odrediti zahtijeva li potreba Crkve da se tko zaredi i prije. No, odredbom je strogo zabranjeno da netko primi dva viša reda isti dan. Mora proći barem jedan dan između primanja dva viša reda.⁵⁷ Kodeks također propisuje vremenske razmake između primanja pojedinih redova i većinski ih preuzima od starog crkvenog prava. „*Kod podjeljivanja redova moraju se održavati vremenski razmaci, pa se kroz to vrijeme moraju ređenici, po Biskupovoj odredbi, vježbati u izvršivanju primljenih redova* (kan. 978 §1).“ Određivanje vremenskog razmaka između prve tonzure i vratarstva, kao prvog nižeg reda, te između svih nižih redova, prepušteno je ordinarijevom sudu. Jednako kao u starom crkvenom pravu, vrijeme koje treba proći između primanja reda svjećonoše i reda podđakonata jest godina dana. Sada nailazimo na promjenu. Staro je crkveno pravo propisivalo godinu dana razmaka između podjeljivanja pojedinih viših redova, dok Kodeks zahtijeva barem tri mjeseca razmaka između redova podđakonata i đakonata te jednako tako barem tri mjeseca razmaka između redova đakonata i prezbitera. Samo je dopuštanjem Apostolske Stolice dozvoljeno u istom danu istoj osobi podijeliti sve niže redove i podđakonata ili u istom danu podijeliti dva viša reda jednoj osobi (usp. kan.

⁵⁶ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 128.

⁵⁷ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 128.

978).⁵⁸ Novina Zakonika je ta što više ne postoje niži i viši redovi. Tonzura je dokinuta, a od nižih redova ostali su čitač i svjećonoša kao službe, a ne više kao redovi. Danas ih poznajemo kao službe čitača i akolita. Ostaje obveza primanja ove dvije službe, ali se odluka o njihovu trajanju i vremenskom razmaku između njihova primanja ostavlja vlastitom ordinariju na prosudbu (usp. kan. 1035).⁵⁹ Izrijekom je propisano da „*Između podjeljivanja akolitata i đakonata neka prođe rok od barem šest mjeseci* (kan. 1035 §2).“ Vezano uz primanje samih svetih redova, Zakonik propisuje da između primanja đakonata i prezbiterata treba proći vrijeme od barem šest mjeseci (usp. kan. 1031 §1).⁶⁰

3.2.5. Kanonska dob

Jedno od važnih pitanja u vezi dopuštenog primanja svetog reda je i ono o kanonskoj dobi, tj. pravom propisanoj minimalnoj dobi koju kandidat mora imati da bi mogao pristupiti svetom ređenju. Staro crkveno pravo o propisanoj dobi govori u pogledu iregularnosti. Za dopušteno primanje reda podđakonata propisana je dob započeta 22. godina. Dakle, navršena 21. godina života i započeta 22. godina života. Za dopušteno primanje reda đakonata staro crkveno pravo propisuje započetu 23. godinu života, a za primanje reda prezbiterata započetu 25. godinu života. Vidimo da propisana kanonska dob prati odredbu od minimalno godinu dana vremenskog razmaka između podjeljivanja dvaju viših redova. Kanonska dob za dopušteno primanje reda episkopata je navršena 30. godina života. O tonzuri i nižim redovima pravo ništa ne propisuje, ali se ne bi trebali dijeliti prije navršene 7. godine života.⁶¹ Kodeks zadržava odredbe starog crkvenog prava te o propisanoj dobi za primanje nižih redova ne govori, a za podđakonat propisuje navršenu 21. godinu života, za đakonat navršenu 22. godinu života i za prezbiterat navršenu 24. godinu života. Kanonsku dob za dopušteno primanje reda episkopata Kodeks ne donosi, pa smatramo da je zadržan propis starog crkvenog prava o nužno navršenoj 30. godini života (usp. kan. 975).⁶² Kanonska dob prema Zakoniku je navršena 23. godina života za dopušteno primanje reda đakonata, a navršena 25. godina života za dopušteno primanje reda prezbiterata. S obzirom na staro crkveno pravo i odredbe Kodeksa, kanonska je dob pomaknuta za godinu više. U vezi kanonske dobi za dopušteno primanje reda episkopata Zakonik propisuje barem 35

⁵⁸ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 15, str. 119-121.

⁵⁹ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 100.

⁶⁰ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 98.

⁶¹ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 114.

⁶² Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, nav. dj., str. 119.

godina života (usp. kan. 1031 §1).⁶³ Usporedbe radi spomenut ćemo da Zakonik kanona istočnih Crkava propisuje dob od navršene 23. godine života za dopšteno primanje reda đakonata, a navršenu 24. godinu života za dopušteno primanje reda prezbiterata (usp. kan. 759). Od kanonske se dobi može dobiti oprost, a po Zakoniku oprost koji je u granicama manjim od jedne godine može dati vlastiti ordinarij, dok je oprost od dobi koji prelazi godinu dana pridržan Apostolskoj Stolici (usp. kan. 1031 §4).

3.2.6. Kanonski opskrbni naslov

Pojam kanonskog opskrbnog naslova današnje pravo ne poznaje. Zakonik poznaje samo pojam inkardinacije te nemogućnost postojanja klerika litalice. Svaki klerik po ređenju mora biti inkardiniran u neku partikularnu Crkvu, osobnu prelaturu, neku ustanovu posvećenoga života ili družbu koja ima takvu ovlast. Do ekskardinacije može doći samo ako je već prihvaćena inkardinacija istog klerika u drugu partikularnu Crkvu, osobnu prelaturu, neku ustanovu posvećenoga života ili družbu koja ima takvu ovlast (usp. kann. 256-267).⁶⁴ Pogledajmo kako je to bilo u prošlosti. Staro crkveno pravo propisuje da se ne smije rediti onaj tko ne bi mogao u svom staležu primjereno živjeti. „*Vrelo, iz kojega dobivaju oni, koji imadu više redove, staležu svom primjereno uzdržavanje i temelj, na kome se to pravo osniva, zove se titulus ordinationis.*“⁶⁵ U doba prije nego je *titulus ordinationis* postojao redilo se na ime crkve te bi tako ređeniku po ređenju bila određena stalna crkva gdje je službovao i odakle je dobivao ono što mu je potrebno za život. Staro crkveno pravo propisuje da je *titulus ordinationis* potrebit kod primanja viših redova. Redovito su se ređenici redili na ime nadarbine (*titulus beneficii*). Na ime nadarbine redio se onaj tko je od nadarbine dobivao toliki dohodak da je mogao pristojno živjeti. Iznimno je dozvoljeno da se ređenici rede na račun očinstva (*titulus patrimonii*) ili na račun plaće (*titulus pensionis*). Na račun očinstva redio bi se onaj tko posjeduje dobra od kojih ima dohodak koji mu je dovoljan za pristojan život, a na račun plaće onaj kojemu je osigurana tolika godišnja plaća da može pristojno živjeti. Osim navedenih titula pojavljuju se specifične situacije misionara i redovnika. Misionari se tako rede *ad titulum missionis*, dok su redovnici ređeni *ad titulum paupertatis*. Dr. Belaj navodi da se u našim krajevima i u Ugarskoj klerici rede na ime biskupije (*ad titulum dioeceseos*). Od 16. st. u Njemačkoj se pojavio običaj ređenja *ad titulum mensae*, pod

⁶³ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 98.

⁶⁴ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga II., Božji narod*, Đakovo, 2009., str. 31-33.

⁶⁵ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 123.

čim se podrazumijeva od nekog dano obećanje da će ređeniku davati sve potrebno za život, ukoliko se sam ne bude mogao uzdržavati. Ukoliko bi biskup koga zareadio bez titula, morao ga je uzdržavati toliko dugo dok ovaj sam ne dobije crkvenu nadarbinu.⁶⁶ Pomalo drukčijim pojmovljem, Kodeks je preuzeo propise o *titulus ordinationis* i naziva ga kanonskim opskrbnim naslovom. „*Kanonski je opskrbni naslov za svjetovne duhovnike nadarbinski naslov, a kad toga nema, imovinski ili rentovni* (kan. 979 §1).“ Kodeks dijeli kanonske opskrbne naslove u dvije skupine, oni za svjetovnjake i za redovnike. Kao i u starom crkvenom pravu, za redovnike je najbitnije ređenje *ad titulum paupertatis*, na naslov siromaštva. Opskrbne naslove za svjetovnjake Kodeks dijeli na redovne, pomoćne i domirne. Redovni je opskrbni naslov nadarbinski naslov, dok su imovinski i rentovni naslovi pomoćni opskrbni naslovi. Naslovi su po naravi jednaki onima starog crkvenog prava. Treća skupina opskrbnih naslova su domirni ili supletorni naslovi. To su službovni naslov (*titulus serviti dioecesis*) i vjerovjesnički naslov (*titulus missionis*). U oba slučaja ređenik ima dužnost položiti prisegu kojom se zauvijek obvezuje na službu biskupiji ili kojom se zauvijek obvezuje na vjerovjesničku službu (usp. kann. 979-982).⁶⁷ Pojam kanonskog opskrbnog naslova, kako smo i rekli, Zakonik danas više ne poznaje. Govorom o kanonskom opskrbnom naslovu završavamo govor o pozitivnim osobinama koje pravo zahtijeva od ređenika i prelazimo na govor o osobinama čije postojanje čini sam čin ređenja nedopuštenim.

3.3. Nepravilnosti i druge smetnje

Odlomak o nepravilnostima i smetnjama govori u negativnom vidu o pitanju dopuštenog primanja svetog reda. Dosada smo govorili o pozitivnim preduvjetima za ređenje, a sada ćemo reći nešto o okolnostima koje priječe primanje svetog reda. Najprije valja pojasniti osnovnu razliku između nepravilnosti i spriječenosti ili jednostavne smetnje. Trajnu smetnju nazivamo nepravilnost i od nje se mora dobiti oprost kako bi osoba mogla pristupiti primanju svetog reda. Jednostavnu smetnju nazivamo spriječenost i ona jednostavno prestaje kada prestane razlog koji stvara spriječenost za primanje svetog reda (usp. kan. 1040). Započet ćemo s pojmom iregularnosti, koji u starom crkvenom pravu predstavlja nepravilnost kao osobinu ili stanje koje čini ređenje nedopuštenim.

⁶⁶ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 123-126.

⁶⁷ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, str. 120-121.; Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 16, str. 126-127.

3.3.1. Iregularnosti prema starom crkvenom pravu

Kao što smo već spomenuli, „*Iregularnost jest kanonska zabrana, koja ne dopušta, da tko slobodno primi sv. redove, ili ako ih je primio, da ih izvršiva.*“⁶⁸ Osnovna je podjela iregularnosti da ona može biti *ex defectu* – ako osobi manjka neko svojstvo koje bi morala imati ili *ex delicto* – ako se osoba ne smije rediti zbog nekakve krivnje, zlodjela. Taksativno nabrojene iregularnosti s obzirom na ovu podjelu donijet ćemo u posebnim odlomcima. Nadalje valja reći kako iregularnost može biti cjelovita ili djelomična. Cjelovita je iregularnost ona koja brani primiti ili izvršavati sve redove, dok je djelomična ona koja brani primiti koji viši red ili brani vršenje samo nekih redova. Iregularnost s obzirom na trajanje može biti vječna i vremenita. To je zapravo podjela koju današnje pravo poznaje kao podjelu na jednostavnu i trajnu smetnju. Vječna iregularnost je ona koja traje sve dok se ne oprost, dok je vremenita iregularnost ona koja s vremenom sama od sebe prestaje. S obzirom na pojavu iregularnosti ona može biti *antecedens* – ona koja je bila već prije nego je netko pokušao primiti sveti red ili *subsequens* – ona koja se pojavila nakon što je netko već primio sveti red.⁶⁹ U sljedećem ćemo odlomku reći nešto specifično o iregularnostima proizašlim iz nedostatka nekoga svojstva koje bi osoba morala imati za dopušteno primanje svetog reda.

3.3.1.1. *Irregularitates ex defectu*

Staro crkveno pravo taksativno nabroja deset iregularnosti koje proizlaze iz manjka kakve potrebne osobine. Na prvom mjestu govorimo o onima koji nemaju propisanu dob. Pitanje kanonske dobi smo obradili u jednom o prošlih odlomaka pa nam je u vezi toga sve poznato. Druga je iregularnost tjelesna nemoć (*defectus corporis*). Tjelesno su nemoćni oni kojima bilo koja tjelesna mana brani obavljati svete redove. Tu spadaju osobe koje, primjerice, nemaju koji od udova, koji su hromi, gluhi, slijepi i slično. Među tjelesno nemoćnima staro crkveno pravo nabroja i one nakazne, koji su na sablazan ili ruglo narodu. Treća iregularnost je odsutnost zdravoga razuma, te stoga ne smiju biti ređeni oni koji nisu sposobni koristiti se razumom. Četvrta iregularnost je odsutnost potrebnoga znanja. U potrebno znanje spadaju čitanje i pisanje, a potom i poznavanje glavnih istina vjere te latinskoga jezika. Kod ove je iregularnosti potrebno reći da prestaje sama sobom, čim netko stekne potrebito znanje o određenim stvarima. Peta je iregularnost odsutnost utvrđenosti u vjeri, stoga se ne smiju rediti oni koji su

⁶⁸ F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 113.

⁶⁹ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 113.

netom obraćeni, koji su kršteni na smrtnoj postelji i oni koji nisu primili sakrament potvrde. Vidimo ovdje da i staro crkveno pravo zahtijeva sakrament potvrde kao jedan od uvjeta za dopušteno primanje svetog reda. Šesta iregularnost je odsutnost slobode. Ovdje se nabrajaju četiri skupine osoba koje ne smiju biti pripuštene primanju svetog reda zbog nedostatka slobode, a to su robovi, dužnici, vojnici i oženjeni. Zanimljivo, kod skupine oženjenih stoji da iregularnost vrijedi osim ako su doživotno rastavljeni od supruge radi preljuba njezinom krivnjom. Dakle, postojao je prema starom crkvenom pravu propis prema kojem je i oženjeni, a rastavljeni muškarac (ne razvedeni, već samo rastavljeni) mogao dopušteno primiti sveti red. Uz navedenu iregularnost stoji i mogućnost da oženjeni dobije dozvolu supruge, koja zatim treba poći u samostan, a on može dopušteno primiti sveti red. Sedma je iregularnost nedostatak krotkosti (*defectus lenitatis*). Prema tome, svi koji sudjeluju na sudu u dosuđivanju smrtne kazne postaju iregularni. Tu spadaju tužiteljev odvjetnik, pisar koji piše smrtnu osudu i izvršitelji smrtne kazne. Iregularni zbog nedostatka krotkosti su i oni koji dragovoljno sudjeluju u ratu, ali nije svejedno o kojoj se vrsti rata radi. Stoga zbog sudjelovanja u pravednom obrambenom ratu nitko ne postaje iregularan. Zbog sudjelovanja u pravednom navalnom ratu iregularni postaju oni koji su svojom rukom nekog osakatili ili ubili. Zbog sudjelovanja u nepravednom ratu, bio on obrambeni ili navalni, postaju iregularni svi, ako je samo jedan on neprijatelja osakaćen ili ubijen. Osma je iregularnost sklopljena ženidba, koja sada više ne traje, ali nije bila potpuna prilika zajednice Krista i njegove zaručnice Crkve (*defectus sacramenti matrimonii*). Prema ovoj odredbi su iregularni za ređenje oni koji su sklopili dvije ženidbe s djevicom, jednu iza druge, i obje izvršili te oni koji su sklopili ženidbu s udovicom čija je prva ženidba bila izvršena. Deveta iregularnost je ozloglašenost. Ozloglašeni (*infames*) su svi oni koji su na zlu glasu jer ih je civilna vlast takvima proglasila, a i oni koje crkveni zakoni proglašuju ozloglašenima. Iregularni *ex defectu* pod ovim vidom su oni koji su sklopili ženidbu s javnom bludnicom. Iregularni *ex delicto* pod ovim vidom su oni koji su ozloglašeni zbog napada na kardinala, zbog otpadništva ili krivovjerja, zbog sudjelovanja u otmici i zbog sudjelovanja u dvoboju. Deseta i posljednja iregularnost je vezana uz zakonito priznanje osobe te su stoga iregularni oni nezakonito rođeni (*defectus natalium*). Zakonito rođenim smatra se onaj tko je priznat od roditelja i zakonito uveden u maticu rođenih i krštenih. Tako je u 11. st. poznata pojava zabrane ređenja sinova svećenika, jer se oni ne smatraju zakonito rođenima. Nezakonito rođeni mogu bez oprostata primiti sveti

red ako su pozakonjeni naknadnom ženidbom roditelja, milošću pape ili ako su položili svečane zavjete.⁷⁰

3.3.1.2. *Irregularitates ex delicto*

Tri su zahtjeva koja staro crkveno pravo zahtijeva kako bi nekog proglasilo iregularnim zbog prekršaja. Prekršaj mora biti vanjski, mora biti izvršen i mora biti teški grijeh. Taksativno je nabrojano šest iregularnosti zbog prekršaja, tj. zločina. Prva je iregularnost krivovjerje, otpadništvo i raskol. Krivovjerci, otpadnici i raskolnici ostaju iregularni i po povratku u Crkvu te za dopušteno primanje ili vršenje svetog reda moraju dobiti oprost od iregularnosti. Druga iregularnost jest *abusus baptismi*, tj. iregularni su oni koji nedopušteno krste ili se dadu krstiti. Dakle, iregularni postaju oni koji se hotimice i bezuvjetno drugi put krste ili odrasli koji se bez potrebe daju krstiti od krivovjerca. Također i onaj koji se bez potrebe uvjetno krsti postaje iregularan za primanje ili vršenje svetog reda. Treća je iregularnost *abusus ordinationis*, tj. iregularni su za vršenje redova oni koji su nedopuštenim načinom primili svete redove. Ako je netko zaređen *in mala fide*, suspendirani su i reditelj i ređenik. Ako je netko iregularno zaređen *in bona fide*, ne smije vršiti primljene redove dok ne dobije oprost, koji je pridržan Apostolskoj Stolici. Iregularan je za vršenje redova onaj tko je redove primio preskokce (*per saltum*), kradomice (*furtive*) ili simonistički. Četvrta je iregularnost *abusus ordinis*, te stoga postaju iregularni oni koji nedopuštenim načinom izvršuju svete redove. Tu spadaju oni koji hotimice i svečano izvršavaju činove reda koji nisu primili, oni koji su izopćeni i suspendirani te svećenik koji dvaput na dan bez dozvole služi svetu misu. Peta iregularnost je *bigamia similitudinaria*, tj. iregularni su za vršenje redova oni redovnici (koji su položili svečane zavjete) ili svećenici koji *de facto* sklope ženidbu. Šesta je i posljednja iregularnost u onih koji nekog ubiju ili osakate. Iregularni su za primanje ili vršenje svetog reda oni koji hotimice i nepravедno ubiju ili pomažu kod ubojstva ili samo zapovjede, a ne izvrše ubojstvo. Isto su tako iregularni oni koji sudjeluju u izvršenju abortusa. Radi osakaćenja postaju iregularni oni koji hotimice i nepravедno nekoga osakate ili kod toga čina sudjeluju, uškopljenici koji se sami uštroje i oni koji si bilo koji zdravi dio tijela ciljano odstrane.⁷¹ Dosada smo govorili o iregularnostima po starom crkvenom pravu, a u idućim odlomcima vidjet ćemo što o nepravilnostima i drugim smetnjama govore Kodeks i Zakonik.

⁷⁰ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 114-118.

⁷¹ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 119-122.

3.3.2. Nepravilnosti i smetnje prema Kodeksu kanonskoga prava (1917.)

Već u naslovu odlomka vidimo da Kodeks razlikuje nepravilnost kao trajnu smetnju od koje je potrebno dobiti oprost i, s druge strane, smetnju kao jednostavnu spriječenost koja samim svojim prestankom prestaje biti zabranom za dopušteno primanje svetog reda. Nepravilnost, bilo zbog manjkavosti, bilo zbog krivičnog djela, može nastati samo na temelju kanonskih propisa, a pravo taksativno navodi slučajeve u kojima dolazi do nepravilnosti za dopušteno primanje svetog reda.⁷² Da bi se izbjegle dileme o tome je li neka stvarnost nepravilnost ili ne, kan. 983 Kodeksa jasno propisuje ono što smo već naveli: „*Trajne su smetnje, nazvane nepravilnosti bilo zbog manjkavosti bilo zbog krivičnog djela, samo one, koje su izrijeком navedene u kanonima, što slijede* (kan. 983).“ S obzirom na vrste smetnja, Kodeks ih razdvaja u tri skupine. Tako ih najprije dijelimo u vidu opstojnosti (*ratione existentiae*) i to na prethodne (*impedimenta antedecentia*) i pridošle smetnje (*impedimenta supervenientia*). Prethodne su smetnje one koje brane primanje svetog reda, dok su pridošle smetnje one koje brane vršenje već primljenog svetog reda. Podjelu s obzirom na važnost (*ratione gravitatis*) staro crkveno pravo ne poznaje, a Kodeks ovdje razlikuje oprostive smetnje (*impedimenta dispensabilia*) od neoprostivih smetnji (*impedimenta indispensabilia*). Jasno je prema navedenom da se od oprostivih smetnji može dobiti oprost od mjerodavne crkvene vlasti, što nije slučaj s neoprostivim smetnjama. Treću podjelu koju Kodeks donosi smo već naveli, a radi se o podjeli smetnji s obzirom na trajanje (*ratione durationis*), prema kojoj se smetnje dijele na nepravilnosti (*irregularitates*) i jednostavne spriječenosti (*simplicia impedimenta*).⁷³ U sljedećim ćemo odlomcima nabrojati nepravilnosti zbog manjkavosti i nepravilnosti zbog krivičnog djela.

3.3.2.1. Nepravilnost zbog manjkavosti

Nepravilnosti zbog manjkavosti u velikoj su mjeri jednake onima starog crkvenog prava. Staro ih crkveno pravo navodi deset, dok ih Kodeks nabraja sedam. Spomenimo kako se razlikuju već u prvoj navedenoj nepravilnosti, jer je za staro crkveno pravo to bila kanonska dob, a Kodeks ovdje kanonsku dob ne spominje, jer je o njoj bilo govora među pozitivnim preduvjetima za primanje svetog reda. Tako na prvo mjesto Kodeks stavlja nepravilnost onih koji su nezakonito rođeni (dok je u starom crkvenom pravu ta nepravilnost stavljena na posljednje mjesto). Druga nepravilnost

⁷² Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 186.

⁷³ Usp. F. HERMAN, *Propisi o ređenju*, nav. dj., str. 127-128.

zbog manjkavosti je postojanje tjelesne mane, što je i u starom crkvenom pravu navedeno na drugom mjestu. Treća je nepravilnost postojanje nekakve duševne mane. Kodeks taksativno propisuje da ovdje spadaju padavičari, umobolni i opsjednuti ili oni koji su to bili. Staro crkveno pravo na treće je mjesto stavilo one koji se ne mogu služiti razumom, a Kodeks uz njih dodao još padavičare i opsjednute kao one koji su nepravilni za dopušteno primanje svetog reda zbog manjkavosti. Nabranje dalje ne prati poredak kakav je bio u starom crkvenom pravu, a mnoge nepravilnosti tamo navedene u Kodeksu više i ne nalazimo. Stoga ćemo najprije navesti još četiri nepravilnosti koje donosi Kodeks, a potom zamijetiti kojih nepravilnosti više nema. Četvrta nepravilnost koju Kodeks navodi jest dvoženstvo te su prema tome nepravilni oni koji su susljedno sklopili dva ili više brakova. Ovu nepravilnost poznavalo je i staro crkveno pravo te ju u nabranju nalazimo na osmom mjestu. Peta nepravilnost prema Kodeksu je pravna nečasnost. Pravno nečastan postaje, primjerice, onaj tko baci posvećene prilike ili ih kod sebe drži u zlu svrhu (usp. kan. 2320) ili, primjerice, onaj tko oskrvne mrtva tjelesa ili grobove pokojnika zbog krađe ili kakve druge zle svrhe (usp. kan. 2328). Šesta nepravilnost je izricanje smrtne osude i čini nepravilnim za dopušteno primanje svetog reda suca koji je presudio smrtnu kaznu. Sedma je nepravilnost izvršavanje smrtne kazne i nepravilnima za dopušteno primanje svetog reda čini sve krvnike i njihove pomoćnike pri izvršenju smrtne kazne. Šesta i sedma nepravilnost pojavljuju se u starom crkvenom pravu u pitanju iregularnosti zbog nedostatka krotkosti. Ista iregularnost odnosi se u starom crkvenom pravu i na one koji su sudjelovali u ratu, a Kodeks taj slučaj ovdje kao nepravilnost ne spominje, već po pitanju jednostavne spriječenosti govori o vojnim obveznicima. Tri su iregularnosti starog crkvenog prava o kojima Kodeks više ne govori, a to su ozloglašenost, odsutnost potrebnog znanja i odsutnost utvrđenosti u vjeri. Iako ih taksativno ne nabranja, možemo zaključiti da je ozloglašenost povezana s nepravilnošću koju Kodeks navodi kao pravnu nečasnost, a da su potrebno znanje i utvrđenost u vjeri u Kodeksu navedeni u vidu nužnih pozitivnih karakteristika za dopušteno primanje svetog reda (usp. kan. 984).⁷⁴

3.3.2.2. Nepravilnost zbog krivičnog djela

Nepravilnosti zbog krivičnog djela Kodeks taksativno nabranja sedam. Staro crkveno pravo nabrojalo je šest iregularnosti zbog krivičnog djela. Prva je nepravilnost

⁷⁴ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, nav. dj., str. 128.; Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 186-187.

jednaka kao i u starom crkvenom pravu, a radi se o otpadnicima, krivovjercima i raskolnicima koji su samim time nepravilni za dopušteno primanje svetog reda. Druga se nepravilnost također podudara s onom starog crkvenog prava te nepravilnima čini one koji su svojevrijem i bez potrebe kršteni od strane nekatolika. Treća se nepravilnost podudara s petom iregularnošću starog crkvenog prava, a nepravilnima za dopušteno primanje ili vršenje svetog reda čini one koji pokušaju sklopiti makar samo građansku ženidbu dok su u valjanom braku ili imaju primljen sveti red ili redovničke zavjete. Četvrta i peta nepravilnost zbog krivičnog djela jednaka je šestoj iregularnosti koju donosi staro crkveno pravo, a prema njoj su nepravilni oni koji počine hotimično ubojstvo, sudjeluju kod abortusa, osakate sebe ili druge ili si pokušaju oduzeti život. Šesta nepravilnost koju Kodeks donosi ne nalazi se u starom crkvenom pravu, a prema njoj nepravilnima za vršenje već primljenog svetog reda postaju svi klerici koji su, baveći se zabranjenim liječništvom ili ranarništvom, nekoga usmrtili. Sedma nepravilnost ujedinjuje treću i četvrtu iregularnost prema starom crkvenom pravu te nepravilnima za primanje ili vršenje svetog reda čini one koji izvrše čin pridržan redu koji oni nemaju. Odnosi se i na laike koji mogu izvršiti čin reda, a nemaju primljen sveti red te je stoga čin nevaljan, ali i na klerike koji izvrše čine pridržane višem stupnju svetog reda. Iz svega navedenoga jasno je da su nepravilnosti zbog krivičnoga djela generalno jednake onima starog crkvenog prava, samo nabrojene drukčijim redom (usp. kan. 985).⁷⁵

3.3.2.3. Spriječenost zabranom

Pojam jednostavne smetnje ili spriječenosti novina je Kodeksa, jer staro crkveno pravo takav pojam nije poznavalo. Istina, iregularnost zbog nedostatka znanja označena je specifičnom jer prestaje sama po sebi kad se određeno znanje stekne, ali nije označena ovakvom terminologijom kakvu će donijeti Kodeks. Isto tako, u starom crkvenom pravu iregularnost zbog nedostatka slobode označena je kao ona koja prestaje samim vraćanjem slobode. Kodeks taksativno navodi sedam zabrana koje sprječavaju osobu da primi ili vrši već primljeni red dok navedeni uvjeti traju. Prva zabrana pogađa onoga kome roditelji nisu katolici, a traje sve dok roditelji ne izađu iz zablude. Druga zabrana odnosi se na oženjene i traje sve dok su u valjanom braku. Treća zabrana vezana je uz one koji izvršuju službu ili se bave kakvim poslom koji nije primjeren

⁷⁵ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 17, str. 136-137.

klericima. Navedena zabrana traje sve dok se osoba bavi poslom ili službom koja ju sprječava u primanju ili vršenju već primljenog svetog reda. Četvrta zabrana pogađa robove u pravom ropstvu, a traje sve dok ne dobiju slobodu. Petoj zabrani podliježu vojni obvezanici, a zabrana za njih traje sve dok svoju vojnu obvezu ne izvrše. Šesta se zabrana odnosi na katekumene, a ona ne može prestati sama po sebi, nego tek kad je po mišljenju ordinarija katekumen dostatno utvrđen u vjeri kako bi primio sveti red. Sedma se zabrana odnosi na činjenično nečasne, a to su, prema starom crkvenom pravu, oni koji imaju *irregularitas ex defectu bonae famae*, tj. nepravilnost zbog nedostatka dobra glasa. Razlika između pravne i činjenične nečasnosti jest u tome što se pravno nečasnim postaje kršenjem određenog zakona, a činjenično nečasnim kršenjem nekog moralnog načela. Stoga se od pravne nečasnosti mora dobiti oprost, a činjenično nečasni ima zabranu primanja ili vršenja već primljenog reda skroz dok nečasnost, po ordinarijevu sudu, postoji. Prestankom nečasnog stanja prestaje i zabrana (usp. kan. 987).⁷⁶

3.3.3. Nepravilnosti i druge smetnje prema Zakoniku kanonskoga prava (1983.)

O poimanju nepravilnosti i drugih smetnji u Zakoniku smo rekli nešto na početku odlomka o nepravilnostima i smetnjama. Kodeks je pravio razliku između nepravilnosti zbog manjkavosti i nepravilnosti zbog krivičnog djela, a Zakonik takvu razliku dokida, iako ona po naravi stvari ostaje. Zakonik veći naglasak stavlja na razliku nepravilnosti za primanje svetog reda i nepravilnosti za vršenje već primljenog svetog reda. Također, nakon navedenih nepravilnosti, Zakonik navodi i jednostavne smetnje za primanje ili vršenje već primljenog svetog reda.⁷⁷

3.3.3.1. Nepravilnost za primanje svetog reda

„Od primanja redova isključuju se oni koje priječi bilo kakva smetnja, bilo trajna, koju nazivamo nepravilnost, bilo jednostavna; nikakvu pak smetnju ne uzrokuje ono čega nema u kanonima koji slijede (kan. 1040).“ Ovim propisom Zakonik započinje članak o nepravilnostima i smetnjama te sprječava bilo kakve dvojbe o tome je li nešto nepravilnost ili nije za primanje ili vršenje već primljenog svetog reda. Taksativno je nabrojano šest nepravilnosti za dopušteno primanje svetog reda. Ovdje ćemo ih nabrojati, a potom usporediti s nepravilnostima za dopušteno primanje svetog reda u

⁷⁶ Usp. F. HERMAN, Propisi o ređenju, nav. dj., str. 137.; Usp. A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, nav. dj., str. 187.

⁷⁷ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 102.

Kodeksu. Prva je nepravilnost ludilo ili koji drugi oblik duševne bolesti koja osobu čini nesposobnom za pravilno vršenje službe. Druga nepravilnost odnosi se na onoga koji je počinio kažnjivo djelo otpada od vjere, krivovjerja ili raskola. Treća se nepravilnost odnosi na onoga koji je vezan ženidbenom vezom, svetim redom ili javnim doživotnim zavjetom pokušao ženidbu, makar samo i građansku. Četvrta nepravilnost veže se uz one koji su počinili hotimično ubojstvo ili sudjelovali na bilo koji način u izvršenju abortusa. Peta nepravilnost odnosi se na onoga tko je teško osakatio sebe ili drugoga ili pokušao sebi oduzeti život. Posljednja se, šesta nepravilnost, odnosi na onoga koji je izvršio čin pridržan onima koji imaju red prezbiterata ili episkopata, a sam taj red nema ili mu ga je zabranjeno vršiti (usp. kan. 1041).⁷⁸ Iregularnosti navedene u starom crkvenom pravu, a koje se nisu pojavile u Kodeksu, ne pojavljuju se ni u Zakoniku. Zakonik većinski preuzima nepravilnosti zbog krivičnog djela od Kodeksa, dok od nepravilnosti zbog manjkavosti ili defekta preuzima samo jednu, i to onu o nepravilnosti zbog ludila ili koje druge duševne bolesti. Nezakonito rođeni, oni s tjelesnom manom, dvoženci, pravno nečasni te izricatelji smrtne presude nisu više nepravilni za dopušteno primanje svetog reda. Izvršitelj smrtne osude ostaje nepravilan za primanje svetog reda jer se četvrta nepravilnost po Zakoniku odnosi na one koji su počinili hotimično ubojstvo. Ostale nepravilnosti po Zakoniku većinom su preuzete iz Kodeksa, tj. od nepravilnosti zbog krivičnog djela. No, i od ovih nepravilnosti nekoliko je izbačeno, pa tako oni koji se bez potrebe daju pokrstiti od nekatolika nisu više nepravilni za primanje svetog reda. Ne pojavljuje se viši niti nepravilnost koja se odnosi na one klerike koji su, baveći se liječništvom ili ranarništvom, nekoga usmrtili. Staro crkveno pravo takvu odredbu nije poznavalo, a Zakonik ju također ne navodi. Zaključujemo da je moderni mentalitet takav da je jednostavno ostavio po strani brojne zakone Kodeksa i poprilično pojednostavio propise. Jednak ćemo razvoj vidjeti i u sljedećim odlomcima.

3.3.3.2. Spriječenost za primanje svetog reda

Zakonik taksativno navodi tri slučaja koji osobu čine spriječenom za dopušteno primanje svetog reda. Na prvom mjestu, jednostavno je spriječen onaj koji je oženjen, te njegova spriječenost prestaje smrću supruge ili dokazom o nevaljano sklopljenoj ženidbi. Druga jednostavna spriječenost odnosi na onoga koji vrši službu ili upravu zabranjenu klericima. Službe koje su zabranjene klericima su vršenje građanske vlasti,

⁷⁸ Usp. V. B. NUIĆ, *Opće pravo Katoličke crkve*, nav. dj., str. 331-332.; Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 102-103.

upravljanje dobrima koja pripadaju laicima te bavljenje poslovanjem i trgovinom (usp. kann. 285-286). Spriječenost traje dok klerik ne napusti službu ili upravu i položi račune. Treća jednostavna spriječenost je ona koju posjeduje katekumen, sve dok prema ordinarijevu mišljenju nije dovoljno prokušan. Dakle, ovdje se ne traži oprost od mjerodavne vlasti niti je moguće da osoba sama odluči izaći iz stanja spriječenosti, nego je potrebna ordinarijeva odluka da je katekumen spreman za dopušteno primanje svetog reda (usp. kan. 1042).⁷⁹ Kodeks je navodio čak sedam jednostavnih spriječenosti iz čega zaključujemo da je Zakonik ponovno prilagodio propise i uvelike ih pojednostavio. Tako prema Zakoniku djeca nekatolika, robovi, vojni obvezanici i činjenično nečasni više nisu spriječeni za dopušteno primanje svetog reda. Ne valja lako ustvrditi da činjenično nečasni više nisu spriječeni za dopušteno primanje svetog reda, iako ih Zakonik taksativno ovdje ne navodi. Naime, već smo spominjali kan. 285 u kojem stoji „*Neka se klerici sasvim uzdrže od svega što, prema propisima krajevnog prava, ne dolikuje njihovoj staležu* (kan. 285 §1).“ Iako se navedeno odnosi na one koji su već primili sveti red, klerike, ne možemo tvrditi da je moguće olako one koji su javno činjenično nečasni pripuštati primanju svetog reda, makar Zakonik to izrijeком među jednostavnim spriječenostima ne spominje.

3.3.3.3. Nepravilnost i spriječenost za vršenje svetog reda

U kan. 1044 Zakonik govori o onima koji su nepravilni, a potom i o onima koji su jednostavno spriječeni u vršenju već primljenog svetog reda. Ovi propisi jednostavno ponavljaju propise kan. 1041 s time da se sada radi o već primljenom svetom redu i o zabrani vršenja reda zbog nastale nepravilnosti. Jedina iznimka je prva nepravilnost koju Zakonik navodi, a ta je nastala onomu koji je spriječen nepravilnošću za primanje reda, ipak bez oprosta nezakonito primio red. On sada ima nepravilnost za vršenje svetog reda. Ostali nepravilni za vršenje svetog reda su otpadnik, krivovjernik ili raskolnik, onaj koji je pokušao ženidbu (a vezan je redom), onaj koji je počinio hotimično ubojstvo ili poduzeo nešto radi pobačaja, onaj koji je teško osakatio sebe, drugoga ili pokušao samoubojstvo te onaj koji je izvršio čin pridržan višem stupnju reda doli je onaj kojeg on ima. Jednostavno je spriječen za vršenje reda onaj koji je, dok je bio spriječen jednostavnom smetnjom, primio sveti red i onaj koji boluje od ludila ili

⁷⁹ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 103.

koje druge duševne bolesti koja ga čini nesposobnim za pravilno vršenje službe (usp. kan. 1044).⁸⁰

3.3.4. Oprost od nepravilnosti i smetnji

Naposljetku govora o nepravilnostima i drugim smetnjama smatramo potrebnim reći tko je mjerodavan za davanje oprosta od pojedinih nepravilnosti. Kako smo već rekli, od jednostavnih se smetnji ne dobiva oprost, nego one prestaju prestankom razloga koji uzrokuje smetnju za dopušteno primanje svetog reda. Od nepravilnosti, trajne smetnje, je potrebno dobiti oprost. Staro crkveno pravo propisuje da oprost od iregularnosti može udijeliti rimski prvosvećenik, a nekada i biskupi svojim podložnicima i u svojoj biskupiji. Biskup može generalnom vikaru udijeliti ovlast podijeljivanja oprosta za pojedine iregularnosti.⁸¹ S obzirom da je zakon o nepravilnostima opći crkveni zakon, Kodeks naglašava da od nepravilnosti dati oprost redovitom vlastitom vlašću (*potestate propria*) može dati samo rimski prvosvećenik (usp. kan. 80). Zamjениčkom redovitom vlašću (*potestate vicaria*) dati oprost mogu i vlastiti ordinarij ili čak i ispovjednik. Ordinarij tako osobno ili preko drugoga može dati oprost od nepravilnosti u slučajevima koji su činjenično dvojbeni, u hitnim oprostivim slučajevima, u svim slučajevima nepravilnosti zbog tajnog prijestupa i u svim ostalim slučajevima, ali na temelju posebnog ovlaštenja rimskog prvosvećenika. Jedino u slučaju nepravilnosti zbog počinjenog hotimičnog ubojstva ili zbog sudjelovanja pri izvršenju abortusa ordinarij nema ovlasti podjeljivanja oprosta, jer takvi slučajevi postaju predmetom sudskog postupka. Ispovjednik također ima ovlast dati oprost od nepravilnosti za vršenje svetog reda, ali navedena nepravilnost mora biti tajna (usp. kann. 990-991).⁸² Prema Zakoniku, Apostolska Stolica također po naravi ima ovlast davanja oprosta za sve nepravilnosti, jer se radi o općem zakonu. Zakonik taksativno nabraja nepravilnosti od kojih je oprost pridržan Apostolskoj Stolici te zaključujemo da za sve ostale nepravilnosti oprost može dati vlastiti ordinarij ili ispovjednik u hitnijim tajnim slučajevima, ako se do ordinarija ne može doći. Nepravilnosti od kojih je oprost pridržan Apostolskoj Stolici su najprije sve one kod kojih je činjenica na kojoj se temelje dospjela pred crkveni sud. Apostolskoj Stolici pridržan je oprost od nepravilnosti za primanje svetog reda zbog javnog kažnjivog djela otpada, krivovjerja ili

⁸⁰ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 104.

⁸¹ Usp. F. BELAJ, *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 113.

⁸² Usp. F. HERMAN, *Propisi o ređenju*, nav. dj., str. 137-138.

raskola te zbog pokušaja makar samo građanske ženidbe onoga tko je vezan ženidbenim vezom ili svetim redom ili javnim doživotnim zavjetom čistoće. Nadalje, Apostolskoj Stolici je pridržan oprost od nepravilnosti za primanje svetog reda nastale zbog počinjenja hotimičnog ubojstva ili sudjelovanja u izvršenju abortusa. Rekli smo da jednostavna smetnja prestaje prestankom razloga koji ju je prouzročio, no ukoliko osoba ne može prekinuti navedeni razlog, također je potreban oprost. Tako je Apostolskoj Stolici pridržan oprost od smetnje za primanje redova koju posjeduje onaj koji je oženjen. Apostolskoj Stolici pridržan je i oprost od nepravilnosti za vršenje redova nastale zbog pokušaja makar samo građanske ženidbe onoga tko je vezan svetim redom ili zbog počinjenja hotimičnog ubojstva ili sudjelovanja u izvršenju abortusa. Od svih drugih nepravilnosti i ostalih smetnji ovlast podijeliti oprost ima vlastiti ordinarij (usp. kann. 1047-1048).⁸³ Molba za oprost od nepravilnosti i smetnja treba imati navedene sve nepravilnosti i smetnje koje postoje, a ako su koje u dobroj vjeri prešućene, opći oprost vrijedi i za njih (usp. kan. 1049 §1).

3.4. Potrebne isprave i provjera

Prema starom crkvenom pravu, za kandidate viših redova propisana su tri ispita. Mjesec dana prije ređenja župnik treba javno oglasiti onog koji ima nakanu rediti se te se treba raspitati o njegovim roditeljima, dobi, ponašanju i životu. Navedene podatke treba priopćiti biskupu i to bi bio prvi ispit. Nekoliko dana prije ređenja biskup treba pozvati pred sebe kandidate te se osvjedočiti da imaju sva crkvenim zakonom propisana svojstva za ređenje, a to je sadržaj drugog ispita. Treći se ispit odvija neposredno pred ređenje, kada biskup pita arhiđakona je li kandidat dostojan za ređenje.⁸⁴ Kodeks taksativno navodi četiri isprave koje moraju biti priložene pri primanju svakog pojedinog višeg ili nižeg reda. Prva je isprava svjedodžba o primljenom zadnjem redu ili ako se radi o prvoj tonzuri, krsni i krizmeni list. Druga je isprava svjedodžba o završenim naukama, kako je propisano za svaki pojedini red. Treća isprava je svjedodžba ravnatelja sjemeništa o dobrom ponašanju ređenika. Posljednja je isprava pismeno svjedočanstvo ordinarija da ređenik nema nikakvu smetnju (usp. kan. 993). Zakonik taksativno nabraja tri isprave koje je potrebno priložiti da bi netko bio promaknut u svete redove. Prva je isprava svjedočanstvo o propisno završenom filozofsko – teološkom studiju. Druga se isprava odnosi na ređenike za prezbiterat, koji

⁸³ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 104-105.

⁸⁴ Usp. F. BELAJ., *Katoličko crkveno pravo*, nav. dj., str. 127.

moraju donijeti svjedočanstvo o primljenom đakonatu. Treća se skupina isprava odnosi na ređenike za đakonat, koji moraju priložiti svjedočanstvo o primljenom krstu, potvrdi i službama čitača i akolita. Za provjeru osobina ređenika biskupu treba biti dostavljeno svjedočanstvo rektora sjemeništa o osobinama koje se zahtijevaju za primanje reda. Rektor u tom svjedočanstvu svjedoči da ređenika odlikuje ispravan nauk, istinska pobožnost, dobro ponašanje i prikladnost za vršenje službe. Biskup prije ređenja mora biti siguran da postoje navedene isprave i da je pozitivnim dokazima utvrđena ređenikova sposobnost za primanje i vršenje službe. Ukoliko biskup redi ređenika koji nije njegov podložnik, dosta je da mjerodavno otpusno pismo potvrđuje da isprave postoje i da je utvrđena ređenikova sposobnost za primanje i vršenje službe (usp. kann. 1050-1052).⁸⁵

3.5. Upis i svjedočanstvo o obavljenom ređenju

Ovaj odlomak govori o formalnostima koje se provode nakon obavljenog ređenja. Staro crkveno pravo o ovoj tematici ne govori, a Kodeks i Zakonik donose propise u dva sadržajem gotovo jednaka kanona. Biskupijska kurija obvezno mora posjedovati knjigu ređenika koja se čuva u arhivu. U knjigu ređenika, nakon obavljenog ređenja, treba upisati imena pojedinih ređenika i služitelja ređenja te mjesto i datum svetog ređenja. Nadalje, prema zakonu je potrebno da biskup zareditelj svakom ređeniku da vjerodostojno svjedočanstvo o primljenom svetom redu. Ako ređenik nije ređen od vlastitoga biskupa, treba svjedočanstvo pokazati vlastitom biskupu kako bi se ređenje upisalo u posebnu knjigu koja se čuva u arhivu. Obavijest o obavljenom ređenju treba poslati u župu u kojoj je ređenik kršten kako bi se ređenje upisalo u maticu krštenih (usp. kann. 1053-1054).⁸⁶

⁸⁵ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 106-107.

⁸⁶ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, nav. dj., str. 107-108.

Zaključak

S obzirom na opisno – komparativnu narav rada, na kraju ćemo iznijeti nekoliko važnih promjena koje donosi Zakonik kanonskoga prava s obzirom na prijašnje propise u Kodeksu kanonskoga prava i važeće propise prije Kodeksa.

Kako smo u radu vidjeli, promijenila se definicija samog svetog reda te ne vrijedi više kan. 1008 Zakonika, a kan. 1009 dobio je novi, treći paragraf. Nova kodifikacija Zakonika izmijenit će kan. 1008 i 1009 onako kako to zahtijeva rimski prvosvećenik Benedikt XVI. u Apostolskom pismu *Omnium in mentem*. Ukinuta je u Zakoniku podjela na više i niže redove i to tako što niži redovi prestaju postojati. Tonzura više nije prvi stupanj k primanju redova, a od nižih redova vratara, čitača, zaklinjalca i svjećonoše ostali su na snazi čitač i svjećonoša, no ne više kao redovi, nego kao službe čitača i akolita. Podđakonat kao viši red je također ukinut te aktualno pravo poznaje tri stupnja svetog reda, đakonat, prezbiterat i episkopat. Sljedeća se velika promjena s obzirom na prijašnje pravne odredbe dogodila glede mjesta i slavlja svetog ređenja. Brojne odredbe koje je Kodeks i pravo prije Kodeksa poznavalo Zakonik je dokinuo i odredio kako i kada bi valjalo slaviti ređenje, ali nijedno vrijeme kroz crkvenu godinu niti crkvu nije isključio kao nepodobne za slavlje ređenja. Tako propis kaže da bi ređenje valjalo slaviti nedjeljom ili blagdanom, ali se ne isključuje ni svagdan, a isto tako da bi valjalo slaviti ređenje u stolnoj crkvi, ali nije isključena mogućnost slavlja u kojoj drugoj crkvi ili kapeli. Glede zareditelja ili služitelja ređenja Zakonik je pojednostavnio propise u smislu da ne postoji više vlastitih biskupa, kako je to poznavalo staro pravo, nego jedan vlastiti biskup koji je redoviti zareditelj svog podložnika.

Glede pitanja ređenika, tj. valjanog i dopuštenog primanja svetog reda, također su donesene neke promjene. S obzirom na kanonsku dob, pomaknula se granica minimalne potrebne dobi za dopušteno primanje svetog reda. Zakonik propisuje navršenu 23. godinu za pripuštanje u red đakonata, a navršenu 25. godinu za pripuštanje u red prezbiterata. S obzirom na prijašnje odredbe, dobna je granica pomaknuta prema gore za jednu godinu. Nije više nužno da između podjeljivanja đakonata i prezbiterata prođe godina dana, nego Zakonik zahtijeva vremenski razmak od barem šest mjeseci. Također je novina u tome što se đakonat ne smije primiti prije uspješno završene pete godine filozofsko – bogoslovnih studija, za razliku od propisa Kodeksa koji je

dozvoljavao ređenje za đakona na početku četvrte godine filozofsko – bogoslovnih studija. Ređenik se po ređenju inkardinira u neku partikularnu Crkvu, osobnu prelaturu ili neku ustanovu posvećenoga života ili družbu koja ima takvu ovlast, a pojam je kanonskog opskrbnog naslova dokinut. U pogledu nepravilnosti i drugih smetnji dopuštenom primanju ili vršenju već primljenog svetog reda propisi su također reducirani. Prema tome, nekadašnje nepravilnosti zbog nedostatnog znanja, zbog ozloglašenosti te zbog nedostatne utvrđenosti u vjeri više nisu izrijekom nepravilnosti za primanje svetog reda. Nadalje, nezakonito rođeni, oni s tjelesnom manom, dvoženci, pravno nečasni te izricatelji smrtne presude nisu više nepravilni za dopušteno primanje svetog reda. Također, djeca nekatolika, robovi, vojni obvezanici i činjenično nečasni više nisu spriječeni za dopušteno primanje svetog reda.

Propisi Zakonika su, zaključujemo, veoma pojednostavljeni i prilagođeni mentalitetu današnjeg čovjeka i društva. Brojne podjele Kodeksa ukinute su i pojednostavljene, a pravna terminologija je usavršena. Zbog promjena koje se događaju u raznim granama teologije uviđa se i potreba za ponovnom kodifikacijom Zakonika kanonskoga prava.

Literatura

- BELAJ, F., *Katoličko crkveno pravo*, Dionička tiskara, Zagreb, 1893.
- CRNICA, A., *Priručnik kanonskoga prava Katoličke crkve*, Tisak štamparije „Vjesnik“, Zagreb, 1945.
- GEROSA, L., *Crkveno pravo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.
- HÄRING, B., *Kristov zakon, Život u zajedništvu s Bogom i bližnjima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980.
- HERMAN, F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 7, str. 53-54.
- HERMAN, F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 11, str. 88-90.
- HERMAN, F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 13, str. 105-106.
- HERMAN, F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 14, str. 112-113.
- HERMAN, F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 15, str. 119-121.
- HERMAN F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 16, str. 126-128.
- HERMAN F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 17, str. 136-138.
- HERMAN, F., Propisi o ređenju, u: *Glasnik biskupija Bosanske i srijemske*, 50 (1922.) 18, str. 144-147.
- ILIĆ, Z., Novine u kanonskom pravu, u: *Diacovensia* 21 (2013.) 3, str. 535-575.
- Kodeks kanonskoga prava uređen po odredbi sv. oca pape Pija X., proglašen po nalogu pape Benedikta XV.*, Glas Koncila, Zagreb, 2007.
- NUIĆ V. B., *Opće pravo Katoličke crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1985.
- Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.
- ŠKALABRIN, N., *Knjiga II., Božji narod*, Đakovo, 2009.

ŠKALABRIN, N., *Knjiga IV., Posvetiteljska služba Crkve*, Đakovo, 2010.

ŠKALABRIN, N., *Opće odredbe*, Đakovo, 2007.

www.vatican.va/congregations/ccatheduc/documents/19790603_formazione-liturgica-seminari (Kongregacija za katolički odgoj, *In ecclesiam futurorum*)

www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/apost-letters/documents/20091026_codex-iuris-canonici (Benedikt XVI., *Omnium in mentem*)

www.vatican.va/content/pius-xii/la/apost-constitutions/documents/19471130_sacramentum-ordinis (Pio XII., *Sacramentum ordinis*)

Zakonik kanona istočnih Crkava proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., Glas Koncila, Zagreb, 1996.

Zakonik kanonskog prava proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., Glas Koncila, Zagreb, 1996.